

הסביר הרמב"ם שלדעתו יש **חמשה חלקים** בדיבור וז"ל:

"ואני אומר שהדיבור יחלק, לפי חיוב התורה לחמשה חלקים
א- מצוה בו. ב- נזהר ממנו. ג- נמאס. ד- אהוב. ה- מותר.

החלק הראשון:

הוא המצוה בו והוא קריאת התורה ולמודה וקריאת תלמודה, וזו היא מצות עשה מחוייבת שנאמר ודברת בם. והיא שקולה כנגד כל המצוות, וכבר נאמר מן האזהרה בלמוד מה שלא יכיל זה החבור קצתו:

החלק השני:

הוא הדיבור הנאסר ונזהר ממנו כעדות שקר ודבר שקר והרכילות והקללה ודברי התורה מורים על זה החלק וכן נבלות הפה ולשון הרע:

החלק השלישי:

הוא הדיבור הנמאס אשר אין בו תועלת לאדם בנפשו ולא עבירה ולא מרי כרוב ספור ההמון במה שאירע ומה שהיה ומה היו מעהגי מלך פלוני בהיכלו ואיך דיתנה סבת מות פלוני או איך התעשר פלוני. ואלו קוראים אותם החכמים שיחה בטלה והחסידים השתדלו בעצמם להניח זה החלק מן הדיבור ונאמר על רב תלמידו של רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מימיו ומה החלק ג"כ שיגנה אדם מעלה או ישבח פחיתות יהיו מדות או שכליות:

החלק הרביעי:

הוא הנאהב והוא הדיבור בשבח המעלות השכליות או מעלות המדות ובגנות הפחיתות משני המינים יחד להעיר הנפש למעלות בספורים ובשירים ולמעט מן הפחיתות בדרכים ההם בעצמם. וכן לשבח החשובים להודות מעלותיהם כדי שיטבו מנהגיהם בעיני בני אדם וילכו בדרכיהם ולגנות הרעים בפחיתותיהם כדי שיתגנו פעולתם וזכרם בעיני בני אדם ויתרחקו מהם ולא יתנהגו הם כמנהגיהם, וזה החלק רצה לומר למוד המדות המעולות והתרחק מן המדות הפחותות יקרא דרך ארץ:

החלק החמישי:

הוא המותר, והוא הדיבור במה שמיזחד לבני אדם מסחורות ופרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו והוא מותר, אין אהבה בו ולא מיאוס, אבל אם ירצה ידבר בו מה שירצה ואם ירצה לא ידבר, ובזה החלק ישובח האדם כשימעט הדברים בו, והזהיר אנשי המוסר מהרבות בו דברים. אבל האסור והנמאס אין צריך לאזהרה ולא למצוה, שראוי לשתוק ממנה לגמרי, אבל המצוה בו והאהוב אילו היה האדם יכול לדבר בו כל ימיו היה טוב אבל צריך להזהר משני דברים. האחד מהם שיהיו מעשיו מסכימים לדבריו, כמו שאמר נאים הדברים היוצאים מפי עושיהם, ועל זה הענין כיון באמר ולא המדרש הוא עיקר אלא המעשה באמר חכמים יאמרו לצדיק שילמד המעלות כאומרם (ב"ב עה. סנהדרין ק) דרוש ולך נאה לדרוש, ואמר הנביא רננו צדיקים בדה' לשרים נאווה תהלה.

לכן יש שני חלקים שטוב לדבר בהם והם הראשון בדברי מצוה והשני הנאהב בשבח מעלות השכליות והמדות.

שני חלקים שצריך להתרחק מהם והם השני הדיבור האסור והשלישי המאוס.

וחלק אחרון שהוא רשות ומותר, ויש למעט בו ביותר.

אם כן למדנו מדברי הרמב"ם שכל אדם צריך לסייג את דבריו לכלכל אותם במשפט לא לדבר דברים בטלים ואסורים אלא רק "ופי יגיד תהלתך".

יח. בעלי המוסר

גדולי ישראל **בעלי המוסר** חנכו אותנו איך צריך להכנס לבית הכנסת ואיך להתנהג שם.

ועליהם אמר הכתוב "שמע בני **מוסר אביך** ואל תטוש **תורת אמך**". הנה כך מסדר לנו **רבינו יונה** את הכניסה לבית הכנסת, **בספר היראה**.

ובבואו סמוך לבית הכנסת ימהר פעמיו כמ"ש (תהלים נה): "בבית אלהים נהלך ברגש", ויבדוק מנעליו פן יהיו מטונפים, וכן אמר שלמה בחכמתו (קהלת ד): "שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים", ויבא לבית הכנסת, ואומר בכניסתו: "ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך", וישב במקומו, ואם יש לו עוד טלית יתכסה בו, ויברך להתעטף בציצית. וישב ולא יפתח פיו עד שישיחה מעט, וישיב אל לבו לפני מי הוא עומד, ומי השומע דבריו, ואז ילבש חרדה ואימה וזיע ורתת, ויפתח תפלתו על הסדר אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים, ויתקן מלבושיו שנאמר

(עמוס ד'): "הכון לקראת אלהיך ישראל", וכשהוא מתפלל אל יגביה קולו בתפלתו, אך ישמיע לאוזניו מה שיוציא מפיו:

רבינו יונה גם נותן לנו **עצה טובה** לעשות את עצמך **כמתפלל**, אם באים אליך בעלי הלשון וזו עצתו:

ובעודו בבית הכנסת אל [ידבר] דבר חזל עם אדם ואף (לא) [כי] בשעת קריאת התורה, ואם ישבו אצלו בני אדם המדברים (ברצון) יניע שפתיו וידמה עצמו כמתפלל, ואל יתפאר לומר איני מדבר, כי כל המתפאר כמעט הוא נוטל את שכתו. ויענה אמן על כל ברכה, כי גדול העונה אמן יותר מן המברך, ופותחין לו שערי גן עדן, ויהא שמייה רבא יענה בכל כחו בפיו ובכל מונתו, ולא יצא מבית הכנסת בשעת קריאת התורה אם לא בין גברא לגברא:

רבי עזריה בעל הבינה לעיתים כותב לנו משם בעל **חובת הלבבות** איך יכול אדם להגיע לפרישות:

"החסיד האלהי בעל חובת הלבבות ז"ל, ברצונו להמציא דרך נמונה להביא בם האדם אל הפרישות כפי מה שיאות בחושים הגופניים ובחושים הנראים, כתב בפרק ה' מאותו השער, שיתחיל בראשונה לאסור הלשון ולבלום השפתים עד שתהיה הנעת האבר הכבד שבאברים יותר קלה מהנעת הלשון ולהיות הלשון לשער האוצר, שכשישמור השער יהיה שמור האוצר ומה שיש בו ובהיות השער פתוח יצא מה שאינו חפץ וכו', נמצא אם כן חסימת הלשון ובלימת השפתים סבת שמירה מעולה אל אוצר הגוף לבלתי יחטא ויצא חוץ ממחיצת שלמותו:" **(בינה לעיתים ח"ב דרוש לשתיקה)**

רבי צבי הירש בעל קב הישר כתב על מנהג כשר לנשק את כותלי בית הכנסת ועל הצורך לכבד את בית הכנסת:

"זוה אונת ומופת שהקב"ה חפץ מאוד בתפלתן של ישראל כדאיתא במדרש יחזקאל, ראה כמה גבוה הקב"ה מן עולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ומתפלל אחורי העמוד ומהפך פניו אל הכותל, ואם הוא בדרך יהדר אפיה לאילן. כי תיבת כותל הוא סוד נפלא הזבא בתיקוניו זוהר שהוא תיבות כ"ו ת"ל ר"ל כ"ו הוא שם ה', ת"ל קאי על בית המקדש הוא כותל מערבי תל שכל פיות פונין לשם, ולכן צריך האדם לכיין בזה כשהופך פניו אל הכ"ו ת"ל ואח"כ יתפלל בהכנעה ובאימה, כי כותלי בית הכנסת הם קדושים מאוד ואור השכינה חופפת עליהם תמיד, לכך מנהג כשר לנשק הכותלים של בית הכנסת מחמת הקדושה, וראייה ממדרש ילקוט יחזקאל, "ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית", משל למלך שיצא מפלטין שלו והיה מנשק בכתלים מגפף בעמודים, ואמר הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין שלי, כך דוהתה השכינה מנשקת ומגפפת בבית המקדש הוי שלום ביתי ומקדשי". ועכשיו בגלות הזה הבתי כנסיות הן דירות השכינה ועל כן צריכין אנו לנהוג בבתי כנסיות שלנו כבוד וקדושה, ולא להראות בהן קלות ראש כמש"ל, וכל המתפלל באימה וביראה ובכונות הלב זוכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמן". **וספר קב הישר פרק נ"א.**

אגב, בבית הכנסת קוממיות בדימונה תובב"א בילדותינו ראינו את אחד המתפללים איש תם וישר לבב, רבי שלום גבאי ע"ה, שכאשר היה מגיע לבית הכנסת לא התיישב עד אשר נישק בשתי ידיו את ארבעת כתלי בית הכנסת הקדושים.

בעל המסילת ישרים הרמח"ל העמיד אותנו על שני דברים יראת הרוממות שעל המתפלל להתמלא בה בבואו להתפלל

ושפלות האדם ועל כן יש להזדרז ולבואו לבית הכנסת ביראה רבה וכך כתב:

"הנה עיקר היראה היא יראת הרוממות שצריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה מצוה, כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא 'דע לפני מי אתה מתפלל'.

והנה ג' דברים צריך שישתכל האדם ויתבונן היטב, כדי שיעיג אל זאת היראה:

האחד שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עמו, אף על פי שאין עינו של אדם רואהו, ותראה כי זה הוא היוצת קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען אין החוש עוזר לזה כלל, אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו.

ואחר שיקבע זה בדעתו, צריך שיתבונן על רוממותו יתברך, אשר הוא מרומם ונשגב על כל ברכה ותהלה, על כל מיני שלימות שתוכל מחשבתינו לדמות ולהבין:

ועוד צריך שיתבונן על שפלות האדם ופחיתותו, לפי חומריזתו וגסותו, וכל שכן לפי החטאים שחטא מעודו, כי על כל אלה אי אפשר שלא יחרד לבו ולא ירעש בעודו מדבר דבריו לפניו יתברך, ומזכיר בשמו ומשתדל להרצות לו. הוא מה שאמר הכתוב (תהלים ב') עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, וכתיב (שם פ"ט) אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו, כי

המלאכים להיוותם יותר קרובים אליו יתברך מבלתי הגוף החומרי קל להם יותר לרמות שבח גדולתו, על כן מוראו עליהם יותר ממה שהוא על בני האדם, ואמנם דוד המלך עליו השלום היה משבח ואומר (שם ה') אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך, וכתיב (מלאכי א') מפני שמי נחת הוא, ואומר (עזרא ט') אלהי בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך. ואולם היראה הזאת צריך שתתגבר בלב בתחילה, ואחר כך תראה פעולותיה גם באיברי הגוף הלא המה: כבוד הראש וההשתחווה שפלות העינים וכפיפת הידים כעבד קטן לפני מלך רב, וכן אמרו בגמרא (שבת י" רבא פכר ידיה ומצלי, אמר כעבדא קמי מאריה):

והגדרה נפלאה לשמירת הקודש הוסיף לנו הרמח"ל:

"ובכלל זה כמו כן כיבוד בית הכנסת ובית המדרש אין די שלא ינהג בהם קלות ראש, אלא שינהג בהם כל מיני כבוד ומורא בכל מנהגיו ובכל פעולותיו, וכל מה שלא היה עושה בהיכל מלך גדול לא יעשה בהם". (פרק יט בביאור חלקי החסידות).

השגת גבול

בעל הכלבו הסביר לנו שדיבור בתפילה זו השגת גבול והזיקו גדול והשם יצילנו מהדיבור ועונשו:

"המסיג גבול ילקה וישיב לו כפלים, המדבר בבית הכנסת בשעה שמתפלל יבול המקום שהוא נצב בעדתם. ויש לו לשבת במורא לפני המלך הקדוש הנכבד והנורא, שב לפניו ביראה ובענוה בלב נשבר התחנן לפניו ואז יהיה קרוב אליך ונמצא לך וישמע תפלתך אך שתתפלל בכונת הלב, ואם דברת דברים בטלים

כאלו מתלוצץ ולא נתת יראתו על פינד - לכן התפלל בכל מיני טון והכנעה לפניו ותתודה חטאתך ותברכהו.

על כן אחי ורעי, צריכים אנו להכין את עצמנו בכל מה שיש בכחנו לביאת משיחנו, וכל אחד ואחד יתחזק לשוב בתשובה שלמה לפני ה' כדי שזוכה להתגלות כבוד ה' בעולם נרצונו במהרה בימינו אמן: (ספר כלבו סימן סו ד"ה המסיג גבול).

שער השמים

"בתפילתנו אנו נכנסים בזה השער - שער השמים ואומרים ה' שפתו תפתח, לפי היא פתח עינים ושער השמים לעלות התפילה למעלה. וזהו סוד שאמרו כל הסומך גאולה לתפילה ולכן אין להפסיק שם אפילו לקדיש ולקדושה. ואין אומרים אמן אחר גאל ישראל, לפי שהיא שער להכנס למעלה. אבל לא לעמוד ולהתעכב שם בהפסקה.

ולהורות כי זה שער השמים תמצא כי א-ד-ג-י במלאו עולה כמן תרע"א שהם תרגום של שער.

כי זה: אל"ף דל"ת נו"ן, יו"ד - עולה תרע"א

לפי שהיא בית תפילה ובית קיבול לתפילה ולברכות נולם."

(צרור המור, לזקני הקדוש המלוב"ן ר' אברהם צבע זיע"א)

שולחן ערוך

"בתי נכסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והחול ושיחה בטילה".

(שר"ע קנ"א)

שער ב. ואני תפילתי

פרקי הכנה לתפילה

א. על העבודה

שנינו באבות: "על שלשה דברים העולם עומד, על הזתורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים."

עמוד העבודה, הוא עמוד הקרבנות עבודת המקדש, **ועמוד התפילה** "איזוהי עבודה שבלב? - זו תפילה" התפילה היא הצורך והתשוקה הטבעית של האדם "צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי מזי אבוא ואראה פני אלקים."

כאשר אנו מתפללים לבורא העולם אנו מתקשרים אליו ומגביהים את עצמנו לקומה רוחנית עליונה. לכן גם נפסקה ההלכה "אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך, לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף אלא במקום גבוה ויתפלל" (ברכות י), והטעם "לפי שאין גבוהות לפני המקום שנאמר 'ממעמקים קראתיך ה' וכתוב 'תפילה לעני כי יעטוף' (שם).

אנו כעניים העומדים לפניך השם בתפילה, ומבקשים שתחון אותנו ותקרבנו לעבודתך, לעבודת התפילה. "תפילה לעני" מסביר רש"י "דרך עניות", כלומר תדע לך בבואך להתפלל שהתפילה היא תחנונים לפני בורא העולם. ואנו מתחננים ומבקשים על נפשנו "אליך ה', נפשי אשא."

וכך אמרו חז"ל: "אין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר 'נשא לבבנו אל כפים' (תענית ח). כלומר אדם מרגיש שנשמתו על כף המאזניים "נפשו מכוונת

בכפו" (רש"י) ועל ידי התפילה לקדוש ברוך הוא, האדם ממשיך על עצמו חסדים גדולים וחיים ארוכים.

ואגב מגמרא זו למדנו מהו גודל ערכה של תפילה בציבור שזכות הרבים עומדת לכל אחד ואחד יותר מתפילת יחיד, ראה שם **בגמרא וברש"י**.

הרי לנו כי התפילה היא חיות האדם, וממנה תוצאות חיים. העיסוקים שלנו בשעות היממה לצורך מחייתנו עם טרדות החיים כמעט ומשכיחים מאיתנו את העיקר את מטרת החיים. וברוך השם יש לנו הפסקות יומיות הנותנות לנו נחת רוח, שלוה ומרגוע והסבר למה שעובר עלינו מדי יום ביומו.

ועוד אמרו חז"ל **(ויבמות קה)**: "המתפלל צריך שיזן עיניו למטה ולבו למעלה." בבחינת סולם מוצב ארצה, אלו עיניו הנתונות למטה לראות ולזכור, את שפלות האדם, ולבו למעלה, מכוון לאבינו שבשמים.

ורש"י עליו השלום ברוח קדשו כתב לנו דבר נפלא המלמדנו מהי התפילה בארץ ישראל "עיניו למטה כלפי ארץ ישראל, משום דשכינא התם קיימא, כדכתיב "ודיו עיני ולבי שם."

ואפשר שדברי רש"י מקבילים לדברי חז"ל שאמרו על הפסוק "מקדש ה' כוננו ידיך", מקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש של מעלה. כלומר עיני למטה בארץ ישראל במקדש של מטה ולבי למעלה במקדש העליון ירושלים של מעלה.

והנה, מכל זאת למדנו כמה צריך האדם להודות לקדוש ברוך הוא על הזכות הגדולה שניתנה לנו להתפלל.

ויש בזה גם מוסר גדול לאדם! כאשר אדם צריך לעבוד במקצוע מסוים, הוא עובר הכשרה, הכנה מתאימה, וכל

מקצוע וההכשרה המיוחדת לו אם ארוכה ואם קצרה. ואם כן בעבודות המזדמנות לנו בחיים, שהן עוזרות לנו בחיינו על אחת כמה וכמה בעבודה שהיא החיים עצמם.

לכן את התפילה צריך ללמוד! להבין את המילים, המשפטים לכוון את הכוונות הראויות לכוון, כל אדם לפי מדרגתו והבנתו בכוונות התפילה, כוונות לפי הפשט וכוונות לפי הרמז והסוד לבאים בסוד השם.

אין ספק שכאשר כל מתפלל ילמד את התפילה ופירושה וכוונתיה, כאשר יעמיק בתכלית התפילה ומקומה, הוא ידבק בה, ישתוקק ימתין ויצפה מתי יבוא זמנה.

וכך היו אותם הותיקין שהיו משכימי קום, מעוררים את השחר ושומרים את זמן התפילה לזכות לעמוד בתפילה עם הנץ החמה ולקיים מאמר הפסוק "יראוך עם שמש".

ג. פרי היום

רבנו יהודה הלוי ע"ה בספרו **הכוזרי** (מאמר שלישי) תיאר לנו את חיי החסיד היהודי, ואת התפילה הזכה שכל אדם צריך להתפלל כך ואלו דבריו:

"יזיזה הלשון מסכים עם המחשבה לא יוסיף עליו ולא יבטא בתפלתו על דרך הזנהג וזטבע כמו הזרזיר, אלא עם כל מילה מחשבה וכוונה בה."

כלומר, הפה והלב שוים בתפילה, בכוונה זכה, ואינך מתפלל בלי לשים לב למילים ולמשמעותן, אלא לכל מילה יש הסבר וכוונה, ואתה מונה בתפילה מרגליות ואבנים טובות בכל דיבור ודיבור.

וכך הוסיף רבינו ללמדנו על יחס האדם לתפילה במשך ימי חיינו:

"וזהוהי העת ההיא - לב זמנו ופריו, ויהיו שאר עתותיו כדרכים המגיעים אל העת ההיא, יתאווה קרבתו שבו מתדמה ברוחניים, ויתרחק מהבהמיים

ויהיה פרי יומו ולילו - השלוש עתות של התפילה. והפרי השבוע - יום השבת מפני שהוא מעמד להדבק בענין הא-לקי ועבודתו בשמחה ולא בכניעה כאשר התבאר." כלומר, האדם יודע שלב הזמן, עיקר היום - הוא זמן התפילה, ושאר הזמנים הם הכנה ועזרה לסדרי החיים.

התפילה טובה לנפש ולנשמה, כהמזון לגוף וכך אמר הרב:

"והסדר הזה מהנפש - כסדר המזון מגוף מתפלל לנפשו ונזון לגופו. ומתמדת עליו ברכת התפילה עד עת תפילה אחרת כהתמדת כח סעודת היום עד שיסעוד בלילה. וכל אשר תרחק עת התפילה מהנפש היא הזלכת וקודרת במה שפגע אותה מעסקי העולם."

כולנו צריכים לשאוף להגיע לדרגה זו שנתגעגע ונצפה מתפילה לתפילה מתי תבוא התפילה הבאה. בדרגה זו, אי אפשר בכלל להעלות על הדעת שאדם 'ישכח' או יקלקל את התפילה בדיבורים בטלים וכל שכן בדיבורים אסורים.

ומי שמבין מהי התפילה בשביל האדם הרי הוא פועל כך:

"בעל התפילה מטוהר נפשו מכל מה שקדם ויתקנה לעתיד, עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד שיתקן הנפש והגוף."

ג. כוונת התפילה – כוונה בתפילה

כמובן אי אפשר להתפלל כצפצוף הזרזיר אלא צריך להתכוון להמתין ולהכין את עצמך היטב לקראת התפילה.

הכתוב אומר "הכון לקראת א-לקיך ישראל", צריך להתכוון היטב ולהכין את עצמך מבחינה גשמית ורוחנית לקראת התפילה.

ומיד לאחר הצו של 'הכון' אומר לנו הנביא עמוס:

"כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רֹחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שָּׁחַו עֲשֵׂה שָׁחַו
עֲפֹפֶה וְדָרַךְ עַל בְּמַתֵּי אֶרֶץ ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ:".

וחז"ל דרשו שחו- שיחו, היינו הקב"ה יודע כל דיבור של האדם ואף דיבור קל. והמלבי"ם הוסיף גם על כוונת האדם וגם על רגשותיו שכולם נגלים לפני השם יתברך וזו לשונו:

"כִּי הוּא מַגִּיד לְאָדָם מַה שָּׁחַו – שֶׁלֹּא לְבַד שִׂידַע דְּבוּר הָאָדָם
וּמַעֲשָׂיו שֶׁעוֹשֶׂה בְּכוֹנֵה, כִּי גַם הַשִּׁיחַ שֶׁהוּא שֶׁהִתְנוּעוֹת או
הַדְּבוּרִים הַנִּפְלְטִים ע"י רַגְשָׁת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלֹּא בְּכוֹנֵה שֶׁהָאָדָם עֲצֻמוֹ
אֵינוֹ יוֹדַע מֵהֶם, הוּא מַגִּיד לוֹ מַה שֶׁשָּׁחַ בְּרַגְשָׁת נִפְשׁוֹ:".

ואכן חז"ל בחכמתם בחרו בפסוק זה של הכון ללמדנו את חובת ההכנה וההתכוננות לקראת התפילה בהסרת המניעים והטורדים. מבחינה רוחנית כגון איסור התפילה מתוך דין והלכה שאינה פסוקה, ומבחינה גשמית, הסרת כיחו וניעו ושאר הדברים הטורדים אותו. ולכן גם חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה.

ואלו דברי חז"ל:

"אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוזנו לבם לאביהם שבשמים" (ברכות ל:). ובגמרא הסבירו לנו חז"ל שכובד ראש, הכנעה זו יראה מצד אחד וצריך גם שמחה וביחד 'עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה'.

עצם השהיה קודם התפילה נועדה להכשיר את הלבבות להתבונן בערכה ולהתרגש לקראת המעמד הנפלא - התפילה. יסוד התפילה הוא הכוונה ולא בכדי אמרו הראשונים כי תפילה בלא כוונה - כגוף בלי נשמה. הכוונה בתפילה היא כל כך הכרחית עד שאמרו חכמים:

"אמר ר"א לעולם ימוד אדם את עצמו, אם יוכל לכון את לבו - יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל". (ברכות ל)

ולכן פסק השולחן ערוך (סימן קא, א):

"המתפלל צריך שיכוון בכל הברכות" ועיין שם ובנו"כ מה קורה אם כיון רק בחלק מהברכות).

וכתבו הפוסקים כפי שהובא במשנב"ר ובכף החיים שאדם צריך להתרגל לכיון שלב שלב כדברי המשנב"ר:
"רגיל אדם עצמו לכיון עכ"פ בחזיומת של כל ברכה".

ועצה טובה היא שבכל שבוע אדם יתרכז ביותר במשמעות ברכה אחת, וכך ילך מחיל אל חיל לכיון ולהתמיד בכוונה בתפילה. וכאן הוסיף המשנה ברורה ללמדנו:

"שיכוין - הזינו פירוש המילות על כן מה נכון מאוד להזניח שילמדו פירוש המילות של כל התפילה."

וכדאי מאוד שבכל בית כנסת יקבעו שיעור מיוחד עם פירושי התפילות. יש ספרים רבים וסידורים עם פירושי התפילות ותמיד טוב לראות את הפירושים כדי לדעת היטב מה פירוש התפילה ומהן כוונותיה וגם בשולחן ערוך יש כמה סימנים מפורשים בענין הכוונות למשל סימן ה', כוונת הברכות ובסימנים ז', קי"ג - קכ"ה, ועוד עיין בשולחן ערוך ובמפרשו.

ד. תפילות המועדים

לעומת תפילות ימי החול שהן תדירות מאוד ותפילות השבת התדירות הרי תפילת המועדים הן תדירות פחות וממילא זכירתן קשה יותר.

ובענין זה כדאי לציין שיש בשולחן ערוך סימן אחד העוסק בנושא "תפילת המועד צריך לסדר" (סימן ק). בו כתב מרן:

"תפילות של מועדות ושל ראש השנה צריך להסדיר תפילתו, קודם שיתפלל כדי שתהא שאורה בפיו."

בחגים ובימים נוראים יש הוספות רבות ושינויים בתפילה, וצריך להתכונן הרי כבר אמרנו: "הכון לקראת אלקיך ישראל".

והנה, בימיהם שלא היו מחזורים מודפסים בודאי שצריך היה להכין את התפילה מראש אך גם כשיש מחזור מודפס כתב **המשנה ברורה** (סק"ג):

"וזתפלות ופיוטים שחמור פרושם - צריך להסדיר תחילה ולא מהזו ספר בזה."

וכל אב צריך לשבת עם ילדיו לפני המועד, ללמדם את פירוש ומבנה התפילה. שהרי הילד נכנס למשל בראש השנה לבית הכנסת ומתפלל את תפילות היום, וכאשר יגיע למוסף בו אנו אומרים עלינו לשבח, יכול לחשוב הנה נסתיימה התפילה.

והוסיפו מפרשי השולחן ערוך שבכל פעם שמתחילים תפילה בנוסח שונה למשל כאשר מתחילים לשאול גשמים בז' במר חשוון, ועוברים לנוסח "ברך עלינו" במקום "ברכנו", ולבני עדות אשכנז מוסיפים רק "ותן טל ומטר לברכה", צריך להתבונן בסידור כדי שלא להתבלבל. (וטוב להגיד תשעים ואחת פעם 'ברך עלינו' כדי שנהיה מוחזקים שהתרגלנו). גם כדי שהתפילה תהיה כראוי בלי טעויות כדי שלא להגיע למצבים בהלכה בהם צריך לחזור לראש התפילה (ויש בזה פרטים הלכתיים כמבואר בפוסקים).

והכה"ח (אות ג') ציין שגם בתפילת ראש חודש הראשונה וכן בחנוכה ופורים, צריך להסדיר מראש את התפלה המיוחדת "יעלה ויבוא" או "על הניסים" ולכל הפחות לומר את זה מתוך סידור.

וברוך השם זכינו היום, כאשר הוצאות ואפשרויות הדפוס זולות יותר שיש מחזורי תפילה שלמים בלי דילוג לכל חג וחג - כפי שציין זאת לטובה מהר"ר הראשון לציון הגאון רבי **מרדכי אליהו שליט"א**. ועל ידם התפילה סדורה יותר מבלי להתבלבל ולדלג מכאן לשם וחזרה.

וכאן אנו מבינים שוב עד כמה גדולה היא התפילה, וכל אחד מאיתנו צריך לכיין ביותר ולסדר היטב את התפילה בעמדנו לפני הקדוש ברוך הוא וכבר אמר **רבי שלמה אבן גבירול** המשורר בפיוטו הנפלא:

"אגדלך - אלהי כל נשמה

ואודך - בחב פחד ואימה

בעומדי תוך קהלך צור לרומם

לך אקוד ואכופ ראש וקומה."

כאשר אני עומד לפניך הקב"ה בתפילה, הריני עומד ומשבח ברוב פחד ואימה ואני זוכר כי הנני "כתולעת קטנה באדמה" וזכות גדולה היא לעמוד לפניך בתפילה.

מי ששם את הדברים האלו על לבו - בודאי לא יקלקל את התפילה, בשיחה בדברים בטלים וכל שכן בדברים אסורים. ויחשוב איך אני העומד במקום אש - להבת - שלהבת אעין לדבר בהיכלו של מלך - במקום להתפלל.

תפילות המועדים הן פרי השנה, מעת לעת אנו עוצרים את הזמן ומתקדשים בקדושת הזמנים לכל חג, לכל קדיש וקדושה יש נעימה מיוחדת העוברת במסורת עדות ישראל מדור לדור. אנו מתרגשים באותו הזמן שמושמעת לאזנינו המנגינה הנשמעת אחת בשנה, ומכח תפילות המועדים אנו ממשיכים את תפילותינו עד הרגל והמועד הבא.

הנה הכנות רבות עשינו לקראת החג בגשמיות וברוחניות, לא נוכל להרשות לעצמנו לאבד את גודל השעה והזמן בדיבורי סרק בדברי שווא והבאי. כל אדם בר דעת יודע שזמן הוא דבר יקר ובודאי זמן מיוחד, לכן נדחה את היצר האורב ומחפש לו את ימי המועדים לדיבורי סרק או למחלוקת השם ישמרנו ויצילנו.

כאשר נקדש את פינו בקדושת התפילה, כאשר פינו ימלא רק תהילת השם יתברך בלי תוספות דברים, כי אז נזכה להארת החג, לברכת החג שתחול על ראשינו וכל אדם מישראל חפץ בברכת השם לו ולביתו ולכלל ישראל.

ה. שליח הציבור

"וצריך שליח ציבור להזיז צדיק חסיד ישר נאמן וזמנים. כי הזמנים והצדיקים הם הזד הדת והדר הצבור. וצריך שיהיו בו כל מדות טובות שבעולם ויהיה פרוש מכל דבר חוץ מדבר מצוה ותפילה... וכדי שיהיה כדאי להזיז ולהתפלל בין ישראל לאביהם שבשמים" (מנורת המאור לזקני ר"י אלנקאווה הי"ד, פרק התפילה).

הכוונה בתפילה היא הדבר הפשוט שכל מתפלל חייב לשים על לבו וכמאמר הקדמונים תפילה בלא כוונה כגוף בלי נשמה, וביתר שאת ובכל תוקף כוונה זו נצרכת לשליח ציבור.

הזכרנו את דברי האביר יעקב זיע"א ששליח הציבור צריך לראות לנגד עיניו רק את הקב"ה בתפילתו ולדעת שאחריות גדולה רובצת על כתפיו בהיותו שליח שהציבור שלח אותו לתקן, ובודאי לא לקלקל.

ועל כן כתב הרב כף החיים (סימן ק אות ב) משם הרב אורחות חיים:

"כשם שצריך שילמדו הכהנים חמש שנים הלמות עבודה, קודם שיעבדו וכו' כך צריך שירגיל עצמו וילמד סדר התפילה וקריאת התורה זמן מחובה קודם שיעמוד שליח ציבור כדי שיהא בקי יפה יפה וכן אמרו לעולם יסדיר אדם תפילתו ואחר כך יתפלל".

והוסיף הנחיה לשליח ציבור בכל ימות השנה:

"אם אינו יודע בעצמו שהוא בקי מאוד ויודע להשמר משגיאה אין לו להכניס עצמו בעבודת השם יתברך בדברי קדושה..."

ולכן:

"מכאן שכל אדם הרוצה להזיז ע"ץ ואפילו יחיד יש לו לחזור
התפילה קודם ולסדרה."

וטוב שרבנים וגבאים ידריכו את הנערים וילמדו אותם את
התפילות והמנגינות, כדי שיתרגלו וידעו את סדר העבודה ודור
לדור יביע אומר ולא תשתכח תורה מישראל חלילה, ויהיו
בקיאים בקריאה רהוטה ונכונה כדת וכהלכה.

יש לזכור את מאמר חז"ל:

"המתפלל וטעה - סימן רע לו, ואם שליח ציבור הוא סימן רע
לשולחיו" (ברכות לד)

היש אדם שרוצה סימן רע בתפילתו?

הרי כולנו רוצים שהתפילה תהיה בסימן טוב שלא נטעה, ולא
נטעה - לכן נתכוון היטב לתפלה, שתהא לנו ולציבור לסימן
טוב ולברכה. ותקובל תפילתינו ברחמים וברצון מן השמיים,
אמן.

פעם אמר לי ידיד שהיה 'בעל קורא' בתורה בחן ביופי ובדיוק
ר' נחמיה וינטר ז"ל כאשר בעל חנות ירקות מכין את החנות
בכל שבוע ובכל יום הוא יודע כי הקונים מצפים ומחכים
לסחורה טובה יפה וטריה, ואם לא יתכוון ילכו הלקוחות
לקנות במקום אחר.

ואתה הקורא או המתפלל בשליחות ציבור, או האומר דבר
תורה, דע לך שהציבור ממתין ומצפה לשמוע דברים יפים
ורהוטים, הכן עצמך למען הציבור ששלח אותך ורוצה להנות
מעבודת השם וכבד את השם מגרונך אחר שהתקדשת והכנת

את עצמך כראוי. עשה את שליחותך לשם שמים לרומם את הקהל לחזות בנועם השם ולבקר בהיכלו. ואם הרגשת בקהל שהתעכבו יתר על המידה בבית הכנסת ובנקל יבואו לדבר ולהפסיק את התפילה – היה חכם ואל תאריך במקום שצריך לקצר והמבין – מבין.

וכאשר אנו שמים לב לנעימות של **לכה דודי** ושל שירת הים וכדומה, מנגינות לכה דודי בשבתות החורף הן ארוכות יותר הלא שבת ארוכה לפנינו ועוד היום גדול.

ולציבור נאמר דבר נוסף! חזקה על החזן שהוא עולה, מנגן שר ומתחזן "לשם שמים", וכל חזן מכיר את הקהל ויודע שאין לו להאריך טרחא על הקהל.

ואם בכל זאת החזן האריך מדי לפי טעם המתפללים או חלקם, או המנגינות לא היו לטעם חלק מהמתפללים אל נא נבייש אדם מישראל בשביל כל סיבה שהיא מוצדקת או טפשית.

על כן! נזהר בכבודו לבל נעליב אותו שלא יצא שכרנו בהפסדנו. תאר לעצמך שאתה משכים קום הולך מהרה לדבר מצוה, מתפלל בכוונה שומע קריאת התורה וחובת היום ולבסוף כאשר החזן סלסל בברכת כהנים באהבה אתה קם ופוצה פה ומצפצף – איה תפילה ואיה שכרה???

ואם קרה מקרה ואחד המתפללים נתפס למחלוקת, על דבר החזן או הגבאי שלא נתן לו עליה או כל דבר קטטה אחר, יקומו שכניו ויכבו מיד את האש הנוראית הזאת אש המחלוקת עליה אמר **הזוהר הקדוש** את הפסוק 'לא תבערו אש בכל

מושבותיכם ביום השבת". כי בעודה באיבה ניתן לכבותה וככל שהזמן מתמשך קשה מאוד לכבות את אש שנאת החינם. נזכור כי מצות כבוד הבריות חשובה ביותר ובפרט במקום הנורא בית הכנסת נרבה אהבה אחוה אמונה ושלוש ומדת הסבלנות תמצא את מקומה בלבבנו גם בלכתנו בדרך.

1. תפילה רהוטה בהיגוי נכון ובדקדוק.

אחד הדברים החשובים ביותר בתפילה, ועלינו להתרגל לכך ולהרגיל את הנערים והילדים הוא להתפלל נכון.

לקרוא את המילים בדיוק, לבטא נכון את האותיות לפסק את הפסוקים לפי הקריאה הנכונה, לדייק בטעמים, בין בתפילה בה אנו מזכירים פסוקים ובין בקריאת התורה בשני וחמישי בשבתות וימים טובים.

לחבר מילים שצריך לחבר ולהפסיק במקום שצריך להפסיק. אם נבוא לכתוב את כל הכללים והפרטים של התפילה הנכונה והמדוייקת נצטרך לכתוב ספר שלם על כך. אולם נזכיר כאן בראשי פרקים את חשיבות הענין לצורך תפילה נכונה.

אם אדם הוגה אות לא נכון, מחליף בין עי"ן לאל"ף הוא הופך ועוקר את משמעות המילה למשל למי שאומר 'ואבדתם' במקום 'ועבדתם' מי שמחבר מילים יכול להשמיט מילה כמו במלים בקריאת שמע "על לבבך", יש להזהר שלא לקרוא עללבבך ולכן צריך להפריד בין על לבין לבבך.

מי שקורא בלי טעמים נכונים יכול לשנות את משמעות התפילה למשל צריך לומר "אשר אנכי מצוה אתכם היום", להפסיק מעט ולהמשיך "לאהבה את ה' אלקיכם."

אם אדם יאמר "אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה..." אפשר לטעות ולהבין שהיום שצריך לאהוב וחלילה לא בימים הבאים. ועל כן כתב מרן בשולחנו הטהור בסימן ס"א עשרים וששה סעיפים ובהם הסבר מפורט "כמה צריך לדקדק ולכוין בקריאת שמע".

ובסימן נ"ג כתב:

"אין ממזין מי שקורא לאלפי"ן עייני"ן ולעייני"ן אלפי"ן". ומפרשי השולחן ערוך נתנו דוגמאות רבות לטעויות והחלפת אותיות שיש להזהר בהן ביותר.

לכן כל אדם ובפרט שליח ציבור צריכים ללמוד היטב את נוסח התפילה, לקרוא בדקדוק ובדיוק. מילה שיש להטעימה במלעיל, לא יטעימוה במלרע וכן להיפך ואת כל פסוקי התורה והנ"ך יקראו לפי הטעמים כדי שתהיה התפילה בשפה ברורה ובנעימה קדושה.

וכדאי לציין בזאת ולשבח את ראש ישיבת כסא רחמים ב"ב הגאון הנאמ"ן ס"ט הרב מאיר מאזוז שהעמיד דור מדקדקים ומדייקים וגם הוציא לאור את הסידור ותקון הסופרים "איש מצליח" שהם מסייעים למתפלל ולקורא בתורה לקרוא בדיוק.

ואמנם יש מקומות שהשינויים שהנהיג הנאמ"ן אינם לפי כל הנוסחאות והמנהגים, והוא העיר על כך בסוף הסידור במאמרו אך רוב הדברים שוים לכל עדה ונפש וראוי לכל אחד להתפלל זמן מה מתוך סידור מדויק על מנת שיוכל להתרגל ולהגות את התפילות כדת וכהלכה.

ומלבד הסידור ודברים שבכתב, עוד לרב הנאמן קלטות עם שיעורים שבעל פה ובהם הרחיב להשמיענו את ההיגוי

והמבטא הנכונים בתפילה ובקריאה, עם דקדוקי האותיות והמילים.

והנה, אמנם חז"ל כבר המליצו יושר על המדלגים בתמימות מילים בתפילה, ואמרו ברמז "ודגלו עלי אהבה - ודלוגו עלי אהבה." (ראה תוספות עבו"ז כ"ב ע"ב) דבריהם אמורים כמליצה וזכות למי שאינו יודע, וטעותו נעשתה בתום לב, אך היום שרבים הספרים, וכולם יודעים קרוא וכתוב אין סיבה שנאלץ להגיע למצב של לימוד זכות בדיעבד, אלא נלמד כולנו ונדייק בתפילותינו, שתהיינה התפילות מנופות ויפות, נקיות וברות בחן בנועם ובשמחה.

וגם בענין זה הנה מה טוב ומה נעים שבכל בית כנסת יקבעו מפעם לפעם שיעורים עם היודעים לקרוא קריאה נאמנה ללמד את כלל המתפללים היאך יש לקרוא קריאת שמע כהלכה, גם להטעים לקהל את טעם הטעמים עם דקדוקי הקריאה.

ז. עניית אמן - וברוך הוא וברוך שמו.

כאשר המקדיש (מי שאומר קדיש, כלשון הראשונים) אומר קדיש עלינו לענות אמן ויהא שמיא רבא.

כאשר אנו מסיימים את תפילת "העמידה" עלינו לעמוד בשתיקה מוחלטת ולהמתין לחזרת הש"ץ.

תפלה זו של החזרה היא חשובה מאוד הן לפי הפשט והן לפי הסוד נחשוב למשל שכאשר אדם רוצה לחלץ רכב שנתקע, לא די בזה שהוא דוחף את הרכב אלא הוא זקוק לעזרה של אנשים נוספים.

בתפילתנו תפילת היחיד אנו פועלים פעולות גדולות אך לא די בזה אלא צריך את חזרת הש"ץ, לשתף את כל הציבור בתפילה אחת משותפת כשהחזן מתפלל - והקהל עונה, והעניה נחשבת כתפילה נמצא שבחזרת הש"ץ - כולם מתפללים יחדיו!

וכן כתב מרן (סימן קכ"ד סעיף ד):

"כששליח ציבור חוזר התפילה, הקהל יש להם לשנתק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן... לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו."

לענות אמן על ברכות הש"ץ הוא:

"בכוונה שיכוין בלבו: אמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה."

ובודאי כאשר הש"ץ מברך את הברכות האמצעיות כמו חונן הדעת, צריך לענות אמן ולכוין, אמת שהשם חונן הדעת, וכן יהי רצון שהשם יחונן בדעת.

עניית אמן - היא חשובה מאוד והיא תנאי בברכה שרוצים לצאת בה ידי חובה, כי בכל פעם שמישהו מברך ברכה כדי להוציא אותי ידי חובה, עליו לכוין להוציא אותי ועלי להתכוין לצאת ידי חובה ולענות אמן.

ועל זה רמז הבן איש חי ואמר שמקדימים באמירת שמים לפני ברכה שמוציאים את הקהל ידי חובה ובא הרמז: שמי"ם - שומע משמיע יחדיו מכוונים.

ואין כאן המקום להכנס למחלוקת לגבי ברוך הוא וברוך שמו יש פוסקים הסוברים שאסור לענות ברוך הוא וברוך שמו

בברכה שאני יוצא בה ידי חובה משום הפסק, כגון בקידוש, שופר ומנהג אבותינו וכן נהג סידנא **בבא סאלי** זעי"א לענות ב"ה וב"ש בכל ברכה וברכה, והדברים ידועים ארוכים ומפורסמים.

עניית האמן היא גם הודאה והסכמה לברכה שברך הש"ץ, ומי שמפסיד אמן - מפסיד שכר רב וגם נענש על כן וראה בכה"ח ומשנב"ר קכ"ד).

ועניית ברוך הוא וברוך שמו שהיא מכוונת כנגד שם השם. ברוך הוא - כנגד י - ה' וברוך שמו כנגד ו - ה'. גם היא חשובה מאוד ויסודה כבר בפרקי היכלות של רבי עקיבא וסבו של הטור הרחיב את המנהג ובססו (ועל כך כתבנו מאמר מיוחד ובו הוכחנו שאמירת ברוך הוא וברוך שמו נתקנה על ידי חז"ל הגם שלא מצינו בגמ' את הנוסח הזה.

וכבר כתב **מרן** (קכ"ד ה):

"על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר ברוך הוא וברוך שמו."

ולכל השיטות בודאי בתפילת שמונה עשרה בחזרת הש"ץ צריך לענות ברוך הוא וברוך שמו. (אם כי מנהג יוצאי תימן שונה כיון שהרמב"ם לא הזכיר את ב"ה וב"ש).

לכן החזן יתפלל בקצב נוח כדי שהקהל יענו ב"ה וב"ש במקומו ואמן במקומו. ומי שמזלזל בעניית אמן וב"ה וב"ש - אינו נוהג בכבוד השכינה כראוי. יש בזה כפיות טובה - אם אדם מדלג על הענייה, או מדבר באמצע הברכות ומפסיד עניית אמן וב"ה וב"ש כל גדולי ישראל עוררו על חשיבות הענייה של אמן וב"ה וב"ש.

והאדמו"ר בעל שומר אמונים זיע"א כתב בספרו שומר אמונים (ח"ב) פרק מיוחד הנקרא "פתחו שערים."

"בו מבואר גודל מעלת ושכר עניית ברוך הוא וברוך שמו, אמן, יהא שמיה רבא, וכוונותיהם, וגודל העונש של אלו שאינם נזהרים בהם, וגודל מעלת אמירת לשם יחוד וכו' לפני כל מצוה ומצוה." (ולשון הרב בשער הספר).

המדברים בבית הכנסת בשעת התפילה מפסידים שכר עצום ורב ועל כן לזרז על הדבר נביאה מעט מהדברים חוצבי הלהבות של הרב.

ח. פתחו שערים ויבוא גוי צדיק

מלוקט מספר "שומר אמונים" פרק פתחו שערים.

על גודל עניית אמן דרשו חז"ל (שבת קיט):

"אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר 'פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים' אל זקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן.

מאי אמן? אמר רבי חנינא אל מלך נאמן".

מאמר זה הוזכר במנורת המאור הקדום לזקני הרי' אלנקאוה הי"ד והוא צרף לו את המדרש הבא:

"וארסין מדרש כל הזדיר לענות אמן בעולם הזה זוכה ועונה אמן לעולם הבא, ועל זה אמר דוד ע"ה ברוך ה' לעולם אמן ואמן, אמן בעולם הזה ואמן בעולם הבא הרי שכל העונה אמן זוכה לשני העולמות העולם הזה והעולם הבא."

ולמול גודל שכר העונה אמן הנה זהו עונשו של המזלזל ומבטל
אמן כלשון הרב שם:

"וכל המזלזל באמן עונשו כפול במדורי גיהנם במדור הנקרא ארץ
עיפחה כמו אופל שהוא שאל תחזית ועל זה אמר ירמיהו על
אוזן המזלזלין לומר אמן 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם
בארות.', אמן בגימטריא כמעין מים חסר אחת."

מים הם תשעים אמן תשעים ואחת לומר שבזכות אמן יש את
המים.

והרב **שומר אמונים** כתב משם **התקוני זוהר** (דף מ) באור
לפסוק 'אז תקרא וה' יענה' -

"אז בגימטריא שמונה, אלו שמונה אותיות של שם הוי"ה ושם
אדנות כשהם משולבים. ובגימטריא הם עולים למען 91 כמעין
אמן. לומר שה' יענה כאשר תאמר אמן". (עיינין שם).

וכן הוסיף על כך הרב **שומר אמונים**:

"הי' תראה כאן שמי שאומר אמן בכל כוחו נותן כח בפמליא של
מעלה, וממשיך שפע לכל האותיות של התורה. ומתייחדים כל
היחודים, וגורם אור עליון מבחינה שיהיה לעתיד לבוא, שיהיה
אז נכון כסאך מאז ויקוים בו אז תקרא - וה' יענה.

בי מודדין לו מדה כנגד מדה. כמו שהוא משגיח ושומר אמנים
לענות אחריהם בדקדוק שהוא נרמז במלת אז, ככה כשהוא
יקרא לה' - יענה ה' אותו."

ומכאן ששומרי אמן פירושו של דבר הממתינים בצפיה
ובכמיהה, למשמע הברכה כדי שיוכלו לענות אמן אלו הם
האנשים היקרים היודעים ומבינים מהו ערכה וגודלה של
האמן.

וכנראה אביהם של העונים יפה אמן לימד אותם היטב בילדותם מהו האמן, כיצד לענות אותו כהלכה מבלי להפסידו לעולם. וכדברי הרמ"א בשולחן ערוך קכ"ד:

"וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד שהזינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא".

והוסיף השומר אמונים והביא את דברי הזהר הקדוש (עקב רעא) שכתבו על סוד הברכה והמברך,

"ושם השם חל על ראש המברך, ואין הברכה שלימה אלא כשעונים עליה אמן. "דכל ברכה דאזיבו עליה אמן דא איהו בקיומא כדקא יאות."

ובספר זהרי חמה כתב "כי בעניית אמן – נגמר הייחוד".

לכן גם בהלכה כתב מרן (קכ"ד):

"ואם אין ט' מכוונים לברכותיו (של הש"ץ) קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כך אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן."

וזה כמובן שהברכות לא תהיינה לבטלה אך ברור ופשוט שגם אם יש מאה עונים בודאות צריך לענות מפני החיוב של כל אחד לענות, וגודל הנחת רוח שיש בעניית אמן של כל יהודי ויהודי.

חז"ל אמרו "גדול העונה אמן יותר מן המברך." כי בעניה הוא גם מברך וגם עונה ונמצא שיש בידו כפל מצוות

והזהר הקדוש (וילך רפה) כתב:

"אמר רבי יהודה 'ובוזי יקלו' מאן דלא ידע לאוקיר למאריה ולא אתכוין באמן דתנינן גדול העונה אמן יותר מן המברך."

ועוד הוסיף הזוהר **הקדוש** ללמדנו שהגאולה לישראל ולכל אדם ואדם בוא תבוא בזכות עניית האמן וזו לשון הזוהר בתרגום:

"בשעה שצר להם לישראל ומתפללים תפילה לפני אדונם קול מכריז בכל העולמות 'פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים' אל תקרי אמונים אלא אמנים. פתחו שערים, כמו שישראל פותחים את שערי הברכה כן עכשיו יפתחו השערים ותתקבל תפילתם של ישראל וינצלו מהמעיקים ומהמצרים להם."

ט. דברי השל"ה הקדוש

בעל השומר אמונים הזכיר את דברי השל"ה הקדוש (שהובאו בקיצור במשנב"ר) על כוונת התפילה ועניית האמן:

"ראה ראיתי מהחרדים את דבר השם שמשמין סידור פתוח לפניהם בשעת חזרת הש"ץ התפילה. ויהיה עיניהם ולבם שם ולא יראו חוצה ואז מכוון על כל מלה ומלה ועונים קדושה ואמן ומודים בשבח ותוהלה, הוא העולה למעלה עד רום מעלה, ופותח המקור העליון ומקשר את השתלשלות של העולמות כולן.

וכן מובא בספרי המקובלים השואבים מבאר מים חיים של הזוהר בסוד תיבת אמן ואותיותיו.

וכתבו כי העליונים והתחתונים בכלל תלויין במלת אמן, והם עיקר ושורש, יסוד מוסד לכל העולמות כולן. ומי שמכוין לכל ברכה וברכה היוצאת מפי המברך ועונה אמן בכוונה וכדינו גורם למעלה קדושה הרבה מאוד ושפע רב טוב לכל העולמות... והקול יורד בשמים ממעל ומודיע שכל זו הטובה והשמחה גרם פלוני זה עבד המלך הקדוש.

וכשישראל נתונים בצרה ומתפללים הכרוז יוצא בכל העולמות פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, כמו שהם פותחים שערי הברכות וההשפעה ממעלה ותקובל תפלתם (ע"כ בזוהר).

וכן אמרו חז"ל **בתלמוד** והנה זהו שכרו בעולם הזה, ובעוה"ב מה שכרו? אמרו חז"ל במקום הנזכר כשיוצא מעולם הזה אותו שהיה נזהר לענות אמן כראוי וכדינו נשמתו הולכת ומכרזת לפניו פתחו שערים וגו'.

כמו שהיה הוא פותח שערי ההשפעה והקדושה בכל יום. ועולה ממדריגה למדריגה להתעדן בגן עדן בעולם הבא ועליו נאמר כי מכבדי אכבד, הלשון מורגל בפוסקים ובספרי המקובלים גדול העונה אמן יותר מן המברך. כן הוא האמת שאמן גדול מצד עצמו ולגדולתו אין חקר עכ"ל."

אלא הם דברי השל"ה הקדוש הנפלאים פלאי פלאות מה כוחה של אמן!

ועל כן הוסיף **השומר אמונים**:

"הרי תראה בני אהובי, היאך לא תרעש ולא תפחד בראותך גודל מעלת עניינת אמנים. כמה שכרו הנזהר בהם, שהוא גדול והם נשאו בלי חזק ועד כמה גדול שכרו בלי שיעור."

והנה אין ספק, שכאשר אנו שומרים את לשוננו, איננו מדברים בתפילה, לא בדיבור אסור אף לא בדברים בטלים - הרינו פנויים לענות אמן וב"ה וב"ש, אמנים דברכות אמנים דקדישים. אנו זוכים ומזכים את ציבור כולו, לענות ולשבח למלך מלכי המלכים והכל בזכות השתיקה.

וכבר אמרו חז"ל **במשנה** (תוספתא נדרים ז) "שתיקה - מקיימת!" ונאמר במליצה, השתיקה מביאה להקשבה ולעניית כל דבר שבקדושה והיא מקיימת את כל העולמות.

י. שלש טובות ללשון

באוצר המדרשים הובא המדרש הבא:

"שלש רעות ללשון: דבור רע והמלשין והמדבר אחד בפה ואחד בלב.

שלש טובות ללשון: שתיקה ושמירת הלשון ודבור אמת".

הנה לנו מה שכתב בשו"ת **נבחר מכסף** (חלק או"ח סימן י) על הדיבור בבית הכנסת:

"ולענין המדבר בבה"כ מהרח"ו העיד על רבו ז"ל שלא היה מדבר כלל בבה"כ אפי' אחר זמן התפלה או קודם אפי' בדברי מוסר ויראת שמים ולא היה משיב תשובה עד שיצא מבית הכנסת כדי שלא ימשך לדברי חול והרב ראשית חכמה בשם הרזקח כתב הרגיל לדבר דברים של חול בבה"כ אפי' שלא בשעת התפלה יתענה ארבעי יום רצופים או מופלגים וילקה בהצנע לכת בכל יום ומכאן ואילך ישב במורא גדול ויתפלל במונה ולא ידבר עוד בבה"כ כלל ואמרו בזה"ק מאן דמשתעי בבי כנסתא לית ליה חולקא באלהא דישראל ועל זה ידו כל הדוים והוא רחום יכפר עון מלך מוחל וסולח אם זכה להיוות מבעלי תשובה ושב ורפא לו וכאמור. (הצעיר יאשיהו פינטו ס"טו)"

י"א. משנת בעל ספר חסידים

בעל ספר חסידים כתב רבות על קדושת הדיבור על השתיקה וקדושת בית הכנסת והתפילה דבריו מהדהדים וכדאי להתבונן בהם שמירת הלשון וחובת השתיקה.

טוב ורע, איברי האדם – סימן קמח

שלשה דברים ברא הקב"ה באדם, אזנים עינים לשון. אזנים לשמוע, עינים לראות, לשון לדבר. והם הדברים שמעשה האדם נעשה על ידיהם. אלו לא היה לו אזנים, לא היה שומע דברי הבאי וכמה עבירות אשר נעשה ע"י שמיעתם, והוא הולך ועובר, שמע שיש לשם אשה או ממון אשר יוכל לגנוב, ואלו לא היה לו עינים לא היה צופה בערוה ומתאוה לה וכמה דברים. אלו לא היה לו לשון לא היה מדבר לשה"ר וכמה חטאים של הבאי ע"י הלשון.

מה עשה הקב"ה שם לכל אחד ואחד גדר וחומה להבדיל באדם, ולהרחיק מן העבירה, שם לאזנים האצבעות המשופות כיתדות, ואלית האוזן רחבה הרבה להיות סותמו, וגדר נגד השומע אם ישמע דבר חטא. שם עינים לכסות ולסתום ולעצום עיניו מראות ברע. וללשון שתי חומות חומת אבן וחומת בשר מלדבר בלה"ר ושום דבר עבירה. והאדם הנבזה כשהוא שם אזניו לשמוע עבירה, ועיניו לראות עבירה, לשונו להצמיד מרמה, מה עשה, פרץ גדר מלכו של עולם. כמה החטאים נענשו, קח משל אדם הפורץ גדר מלך ב"ו, הוא חייב מיתה, הפורץ גדר מלכו של עולם אשר מסר לידו לשמור, עאכו"כ שבן מות הוא, וע"ז נאמר (קהלת י ח) ופורץ גדר ישכנו נחש.

עונשם של מנבלי שפתיים – סימן קנא

קרוב אתה בפייהם ורחוק מכליותיהם (ירמ' יב ב), אלו בני אדם המוציאים חטא ונבול פה או דבר רע על חבריהם בכוונה, ואומרים המקום ימחול לנו, ואינם במעלת היראה כי

אינם יראי חטא, ולא שבט אלהים ואימתו עליהם, שיוכלו להעמיד את עצמם שלא להוציא מפייהם הדבר הרע, וכמדומה בעיניהם שהוא מוחל להם באמרם הצור ימחול לנו, לא יאבה ה' סלוח לו, כי הם יודעים אותו ומתכוונים למרוד.

לשון הרע – סימן לד

"נרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות" (תהלים יב ד)

כל המספר לשון הרע כאלו כפר בעיקר, דכתיב בתרי' אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו. בא וראה כמה כחה של לשה"ר שאין לו שיעור, ונלמד ממרגלים, ומה המוציא שם רע על ענין שאין שומעים ומקפידים בבזיונם כך, המוציא ש"ר על חבירו הנוצר בצלם ודמות על אחת כו"כ. מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמי' ושם קכ ג, אמר הקב"ה ללשון מה אעשה לך כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים, ולא עוד אלא שתקנתי לך שתי חומות אחד של עצם ואחד של בשר, של עצם השניים ושל הבשר השפתיים. ברוב דברים לא יחדל פשע (משלי י יט).

שמירת הדבור – סימן תתקצד

אמרו לזקן במה הארכת ימים, אמר כי היו אורחים בביתי, ולא היו מבינים בלשוני, והיו מדברים עמי בלשון עברית (בבית המרחץ), ואני לא דברתי מעולם בבית המרחץ ובבית הכסא ואפי' דברים של חול, אע"פ שמותר, והואיל ועשיתי גדר ותוספת, הוסיפו לי אף שנותי.

על מעלת השתיקה

לעולם ירבה אדם בשתיקה, ואל ידבר כלל אלא בדברי החכמים או בדברים הצריכים לו לצורך גופו. אמרו עליו על

רב תלמידו של רבינו הקדוש שלא שח שיחה בטילה כל ימיו. כל השתה שיחת חולין עובר בעשה, שנא' ודברת במ (דברים ו ז) ולא בדברים אחרים, ולא הבא מכלל עשה עשה, וי"א בלאו ועשה, שנאמר (קהלת א ח) כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר. ואפי' בצרכי גופו לא ירבה דברים, כי אם מעט מה שצריך לו בהכרח גופו. וכן בדברי תורה יהיו דבריו של אדם מעטים ועניניהם מרובים, וכן אמרו חכמים לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. אבל אם דבריו מרובים ועניניו מעוטים זה ענין סכלות, שנאמר (שם ה ב) וקול כסיל ברוב דברים.

סייג לחכמה שתיקה, לפיכך אל ימהר אדם להשיב, ואל ירבה לדבר, ואף ילמד לתלמיד בשובה ונחת, בלא צעקה בלא אריכות, שדברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת ט יז).

חכמה ושתיקה – סימן פו

כללה של חכמה שתיקה, מלה בסלע שתיקותא בתרין. כשאני מדבר אני מתחרט, וכשאני מדבר איני מתחרט. עד שלא דברתי אני שליט ומושל על דבורי, אבל כשיצא הדבר מפי אז הדבור מושל בי.

לא לבטל ילדי ישראל מתורה – סימן קכד

אל יעמוד אדם לדבר עם מלמדי תינוקות פן יבטלם בדבריו, צא ולמד מחוני המעגל ואבא חלקיה בן בתו, שלא רצו להשיב במלאכה אפילו שלום, כדאיתא בתענית כשנתנו לו שלום זוגא דרבנן לא השיב שלום. כ"ש במלאכת שמים ארור עושה מלאכת ה' ברמי'.

כבוד בית הכנסת – סימן קכח

מעשה בר' יעקב ברבי יקר שהיה מכבד בזקנו לפני ארון הקודש.

קלות ראש – סימן רט

אם תראה בית של צדיק או בהכנ"ס חרב, או רשעים דרים בו, דע שישראל היו דרים בו דרך בזיון. וכן בהמד"ר שנוהגים בו קלות ראש, סופו נופל ביד ערלים, דיו לעבד שיהא כרבו, כי לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל, שנאמר (ירמ' ז יא) המערת פריצים היה הבית הזה, ואח"כ וארוה כל עוברי דרך. לעולם לא יעשו הערלים רעה, אלא א"כ יעשו ישראל תחילה רעה ביניהם זה לזה. ולא יתבזו ת"ח אא"כ יבזו זה לזה תחילה, או שמבזין את התורה ואין מוחין בידם.

נקיון לבית הכנסת – סימן תתכב

צריך אדם לעיין שלא ידבק במנעליו צואה כשהולך לבהכנ"ס, שנאמר (קהלת ד יז) שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים. ולכך כתיב (שמות ג ה) של נעליך מעל רגליך.

הנחיה לשליח ציבור – סימן תתשמב

מה ששליח צבור מתפלל ומסדר תפלתו עם הציבור, כדי שתהא שגורה בפיו כר' חנינא בן דוסא, כשהיתה תפלתו שגורה בפיו היה מקובל.

כבד את ה' מגרונדך והונך – סימן קכט

כבד את ה' מהונך (משלי ג ט), אתה קונה ארגז לשמור כסף וזהב, יותר יש לך לקנות ארגז נאה להצניע ספריך ותפליך. כבד ה' מהונך ממה שהנאך, יש לך קול ערב מצוה להתפלל. זה אלי ואנוהו (שמות טו ב) התנאה לפניו במצות, אתרוג נאה, ולולב נאה, וסוכה נאה, וטלית נאה, כן תעשה לכל חפצי ה'.

לחשוב על הברכה לפני התפילה – סימן תתמב

לא יתחיל אדם ברוך אתה ה', עד שיחשוב בלבו על מה יש

ה' ודעת אלהים תמצא (שם ב ה). יראת ה' שנאת רע, גאה וגאון ודרך רע ופי תהפוכות שנאתי (משלי ח יג). תחילת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה (שם ט י). יראת ה' תוסף ימים ושנות רשעים תקצורנה (שם י כז). הולך בישרו ירא ה' ונלוז דרכיו בוזוהו (שם יד כב). ביראת ה' מבטח עוז ולבניו יהיה מחסה (שם שם כו). יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מות (שם שם כז). טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו (שם טו טז). יראת ה' מוסר חכמה ולפני כבוד ענוה (שם שם לג). בחסד ואמת יכופר עון וביראת ה' סור מרע (שם טז ו). יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפקד רע (שם יט כג). עקב ענוה יראת ה' עושר וכבוד וחיים (שם כב ד). אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום (שם כג יז). אל תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע (שם ג ז). ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב (שם כד כא). שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל (שם לא ל). הרי י"ח יראת כנגד י"ח מיני טריפות. לומר אפי' נוטלין חייו של אדם אל ימרוד במי שממית ומחיה. שאם תאבד חייך בעבורו הוא יחיה אותך, ואם תחיה אותך במקום שאתה מחויב לעזוב חייך להתקדש בשמו, הוא יטול חייך ומי יצילך מידו. ולפי שהחיות תלויה בי"ח מקומות שבגוף נקרא חי (חיות אדם), שכל זמן שאין חיבול בהם הוא יכול לחיות.

ועוד י"ח יראת כנגד י"ח מקומות שהחיות תלוים בהם, שאם תירא מהקב"ה הוא ישמור חייך, וזהו שנאמר (שם יד כז) יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מות, כשרצה אברהם ליטול חיות בנו יצחק, אז נקרא ירא ה', שנאמר (בראשית כב יב) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך וגו'.

י"ח יראת כנגד י"ח ברכות שבתפלה. וא"ת חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח (משלי יד טז), אין בו ברכת השם, ברכת המינים כנגדו. א"ת בז לדבר יחבל לו וירא מצוה הוא ישלם (שם יג יג), כנגדו מגן שפותח בברוך. ולמה נקרא כנגד ברוך יראת ה', לפי שכשיתפלל אדם צריך שיעמוד ביראה, שנאמר (תהלים ב יא) עבדו את ה' ביראה, וכתוב (שם עב ה) ייראוך עם שמש עם דמדומי חמה, תפלה.

ועוד למה כנגד יראת ה' ברוך ה', שלא ירוץ בתפלה כאלו שמח אם היה כבר מסיים, אלא בכל תיבות יחשוב לתת בלבבו כונה בכל מה שמוציא מפיו, הלא יש לך לחשוב אם יש לך דבר להתחנן ולבקש מאת המלך שהוא בשר ודם, הירצך או הישא פניך אם תמהר דבריך לפניו, ולא מבעיא שלא יעשה חפצך, אלא שיאמר אין אתה אלא מתלוצץ ויגרש אותך מפניו, ואל תחשוב ממליך מלכים פחות מן המלכים אשר תחתיו.

ואם באת להללו ולשבחו, דע כשאתה מתאוה (לשבח) לשמוע קול נעים ושיר של שבת, אם היו מרצים וממהרים בלא ניגון ומי מקובל הי', לפיכך אין לעשות במהרה אלא במשך ובקול נעים ובקול רם, שנאמר (עזרא ג יב) בשמחה להרים קול, אמרו כשהיו מהלכים בעזרה היו הולכין עקב בצד גודל שלא יהי' כמשאוי מלאכת ה', ועל זה נאמר (ירמי' כג י) ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא כן. לכן ברא הקב"ה קריאת הגבר ללמוד ממנו דוגמא, שנאמר (איוב לה יא) מעוף השמים יחכמנו, ואתה לא יתכן שאם אתה דובר לפני מלך בשר ודם, לא ירוצו דבריך, ואם תשורר להנאתך תמשוך בקולך, ואיך תרוץ לפני ממ"ה, לכן תברכהו בקולך ואל תעשה כאלו חובה לך שיצאו מפיד, לא כן אלא כשתאמר דברי בקשות תאמר בדרך

תחנונים, שנאמר (משלי יח כג) תחנונים ידבר רש, כי כשאדם מתחנן לפני שליט אינו מריץ דבריו, ועל כל דבר משים לב שלא יטעה בדבריו, וקודם שמתחנן לשליט או למלך עורך דבריו על הסדר, שלא יגמגם, ושלא ישכת, ושלא ידלג אות, כך תעשה אתה, שנאמר (איוב לו יט) היערוך שועך לא בצר, ואומר (הושע יד ג) קחו עמכם דברים.

וכשתאמר ברכות ושבחות, תעשה כאלו אתה עומד לפני מלך, והוא אומר לך השמיעני את קולך, ואל תרוץ דבריך ואל תמהר להוציא דבריך מפיד, ואם תצטרך לפרנסה אל תשים לבך רק לאותה ברכה כמו לברכת השנים, או אם יש לך חולי אל תשים לבך רק לברכת חולים, מפני שאומרים עליך למעלה זה פלוני סבור שאינו צריך אלא לזאת.

לכך תכוין בכל הברכות, שהרי שמונה עשר יראת ה' להיות לפניו ביראה על כל הברכות, ואל תשים כוונת לבך רק לבקשות, כי עיקר הכוונה לברכות ולשבת, לכן אמרו יכוין בכולם, ואם אי אפשר, יכוין בברכת אבות או בברכת הודאה, שאם תכוין רק בבקשות, אזי יהיה למעלה שוטנים שאומרים אין ראוי לקבל תפלתו, שבכבוד מקום אינו חושש לבקש בכוונה ובדרך תחנונים, ואיך נעשה רצונו שברצון נפשו מכוין ולא בשבת.

לכך טוב להתפלל ולכוין בשמחה ובכבוד להקב"ה, להתפלל בכוונה, שלא תדבר עם אדם קודם שתעמוד בתפלה, אלא אמור דברים המכניעים את הלב תחילה ברחמים. וכשתתפלל תוסיף על כל ברכה וברכה מענינה לצרכיך, כי ביותר הם מכינים את הלב, ואם לא תוכל להוסיף לפי שהקהל סיימו

קודם, תוסיף באחת או בשתים כדי שלא תצטרך למהר
בברכה אחרת, ככל מה שכתבנו בסדר התחינה תוסיף.

ואם לא תוכל להוסיף חקור לך אחר ניגונים, וכשתתפלל אמור
אותן באותו ניגון שנעים ומתוק בעיניך, באותו ניגון אמור
תפלתך ותתפלל תפלתך בכוונה, וימשוך לבך אחר מוצא פיך.
לדבר בקשה ושאלה, ניגון שמכין את הלב. לדברי שבח, ניגון
המשמח את הלב, למען ימלא פיך אהבה ושמחה למי שרואה
לבבך, ותברכהו בחיבה רחבה וגילה, כל אלה הדברים
המכינים את הלב.

למ"ד זה, למה נקרא למ"ד, על שם למען תלמד ליראה (ודברים
יד כג), ולכך אמר דוד באות למ"ד לימוד היראה, לכו בני
שמעו לי יראת ה' אלמדכם (תהלים לד יב), למה אמר בני,
לפי שאינו דומה מי שילמד בילדותו, ללומד בזקנותו, כי הבן
שהנהיג אותו אביו מילדותו מעשים טובים, דומה למי שרגיל
לילך במדבר ויודע ומלומד לנטות לבא לעיר, וכן דומה למי
שרגיל לילך בספינה בים ויודע להטות הספינה לבא למחוז
חפצו. ומי שאינו יודע לילך אל עיר, ויעוד דומה הלומד בילדותו
לחמה לבנה כוכבים ומזלות, שדרך ישר הם הולכים, שנאמר
(שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, וזהו שנאמר
(מלאכי ג כ) וזרחה לכם שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי,
לכך נאמר (תהלים לד יב) לכו בני וגו' יראת ה' אלמדכם, זה
לימוד סוד היראה.

למ"ד גדול מכל האותיות, כי לימוד היראה גדול מן הכל,
שנאמר (ודברים ה כו) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי
וגו', הרי לפניו גדול מן הכל, לכך גדול למ"ד מכל האותיות

ושמה גדול מכל, וכתוב (תהלים קיב א) אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד.

הדפסת סדור מושלם למען התפילה הרהוטה – סימן תתפא

הכותב סדר תפלות, ובא לכתוב דבר אחד שכבר כתב, כגון בואתה קדשת רצה במנוחתינו קדשנו במצותיך, וכשיגיע לישמח משה במתנת חלקו, אל ידלג רצה במנוחתינו קדשנו במצותיך, אלא יכתוב כל סדר התפלה עד שיסיימוהו. וכן בתכנת שבת, ועל כל תפלה יכתוב כך, כי יש מתפללין בו שאינן יודעים לחזור למעלה. ואפ' יודע לחזור למעלה, צריך להפסיק עד שיחפשו אנה הוא. וכן בואתה בחרתנו, אצל כל ומפני חטאינו, ויעלה ויבא, אצל כל אתה בחרתנו. וכשכתב אתה בחרתנו וכתב את חג המצות הזה, יכתוב פעם שניה את חג השבועות, וגם לצורך סוכות, מפני שאין הכל בקיאין.

יב. טוב לי תורת פיך – באור האדמו"ר המלוב"ן רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הנה לנו הרבה הרבה סיבות מדוע צריך לשתוק בבית הכנסת להתרכז בתפילה לענות על כל ברכה ודבר קדושה. לאסוף מצוות לאסוף הון ומרגליות טובות "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף." ונסיים זאת במוסר הטהור שלימדנו רבי יעקב אביחצירא זיע"א בספרו הנפלא אלף בינה (אות ט):

"טוב לי תורת פיך - יצר הרע וגונדא דיליה, מפתים את האדם בשעת התפילה ובשעת לימוד התורה כדי לחשוב מחשבות כדת מה לעשות בזהב ובכסף ובנחושת שהם הבלי לעולם. דמה הם יועילו ומה יצילו המחשבות עכשיו???"

שהרי - דיבור אחד מתפלתך ומתורתך טוב לי מאלפי זהב וכסף, ואיך אני מניח חיי עולם הנצחיים ועוסק בחיי שעה בדברים בטלים ומבוטלים???

וזה שאמר הכתוב,

"מי גרם לי שחטאתי שהטנתי אמת לשקר שהזא הבלי עולם?
שפלו עלי הזדים להטרידני בו משום שטוב לי תורת פיך מאלפי
זהב וכסף!"

נחשוב היטב על משמעות דברי הרב, כאשר אנחנו מתפללים
הרינו מבקשים מהקדוש ברוך הוא את כל הבקשות שבעולם:

כפי שהגדיר זאת הרמב"ם בהלכות תפלה (פרק א):

"עזרא ובית דינו כך עמדו וזתקנו להם שמנה עשרה ברכות על
הסדר שלש ראשונות שבח לה' ושלש אחרונות הודיה
ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי
איש ואיש ולצרכי הציבור כולן כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו
אוזן".

כלומר יש לנו נוסח נפלא ואלו הן הברכות" שהן כמו אבות
לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולן" כל בקשה לכל
בעיה יש התייחסות בתפילה שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה.

ובזמן שאתה מבקש מהקב"ה שהוא אדון העולם פרנסה טובה
אתה חושב על העסקים?? ומה יועילו לך המחשבות האלה
עכשיו באמצע התפילה??

דיבור אחד בתפילה שווה הרבה יותר מאלפי זהב וכסף, הנח
לעסקים אותם תעשה בביתך עם מחשבות המסחר, ובבית
הכנסת תבוא להתפלל ולהתדבק בהשם יתברך.

על כן, נזכור ונקבע בלבנו את דברי האביר יעקב נורא זיע"א שכל דבור ודבור מהתפילה, כל דבור ודיבור בדברי תורה הם חיי הנצח. חיי העולם הנטועים בנו טובים הם מאלפי זהב וכסף ורק בהם נהגה ונתפלל יומם ולילה אמן ואמן.

כף החיים

"ובשבת קודש יש איסור מוסיף דלא מיבעיא דשיחת חולין אפילו לצרם דאסור אלא אפילו לצורך בי בנישתא אסיר...
והטעם הכא כי אינו דומה השראת השכינה השורה בבית הכנסת בשבת להשראת חול. ולכן צריך להיות חמור ביותר!
(קנ"א אות ח', ועיין שם בכל המובא)

האביר יעקב

וכן אומר משה רבינו לכל אחד ואחד מישראל דע לך, שבכל יום יום על ידי התפילה והתורה והמעשים טובים אשר אתה עושה. הרי אתה בונה עולמות למעלה. ואל יקל בעיניך לומר, איך על ידי דברים שאתה מוציא מפיו יבנו עולמות עליונים? אל תחשוב כן! כי כשתתבונן ותסתכל בדבר תדע שהאמת הוא כך! כי כל המצוות שאנו עושים לו יתברך הכל תלוי בלבנו ובדיבורנו".
(פתוחי חותם כי תבוא)

שער ג. הלכה ומעשה

עצות מעשיות לסדרי התפילה ובית הכנסת

א. עישון בבית הכנסת ובכלל

התורה צותה עלינו להשמר מחוליים רוחניים ומחולאים גשמיים שנאמר 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', אך לא כל דבר תלוי בנו ומתוך ידיעה זו אנו מתפללים בכל יום שהשם יתברך יתמיד בריאותינו וירפא כל מחלה שהיא.

העישון – זו מחלה ממכרת הגורמת לנזקי גוף, לנזקי ממון ולנזקי נפש, והיום אפשר לומר בודאות כי מי שרוצה לעבוד את השם 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך' – צריך להתרחק מהסגריות והסיגריות כי הם פוגעים גם בלב גם בנפש וגם בממון. אם כן – עישון זו מחלה גשמית ורוחנית גם יחד, מי שלא מעשן בכלל, הריהו – חכם, ומי שמפסיק לעשן הריהו – גיבור. ועל כן כדאי לקבוע במקום זה גם התייחסות לעישון בכלל ובבית הכנסת בפרט.

בדורות האחרונים כשהתחילה תופעת העישון רבים לא ידעו כמה דבר זה מסוכן לבריאות האדם ומקצר את ימיו. וכאשר רבנים נשאלו למשל האם מותר לעשן ביום טוב האם זה בכלל "אוכל נפש" או לא רבים מהם לא ידעו שהעישון אינו אוכל נפש אלא אוכל את הנפש. ועד לפני כמה שנים עדיין היה פירסום שקרי מכוון של רופאים בארצות הברית שקבעו כי העישון איננו מזיק לבריאות.

ואולם ממש בשנים האחרונות נודע כי אגודי הרופאים הללו היו משוחדים, וקיבלו כסף רב בעבור הפצת השקר שהסיגריות

איננה מזיקה לאדם. והיום כולם מודים ויודעים עד כמה הסיגריה מזיקה ביותר ומקצרת את חיי האדם רחמנא לצלן, ולא רק המעשן ניזוק לבדו אלא גם הסובבים אותו ברצונם או שלא ברצונם אלא בעל כרחם.

כל הרופאים יודעים עד כמה העישון מזיק לראיות וללב ורבים מתים קודם זמנם במגיפת העישון.

ומרן החפץ חיים ע"ה כבר לפני כשמונים שנה כתב (בספרו ליקוטי אמרים י"ג) שאנשים חלושים נזוקים מהעישון "שמחליש כוחותיו ולפעמים נוגע גם לנפשו". וכבר אז כתב לאנשים שיודעים כי העישון מזיק להם

"הלוא אמרו שאינו רשאי לחבול בעצמו: אחד משום ונשמרתם לנפשותיכם. ועוד, דין הוא דהלא תבל ומלואה של הקדוש ברוך הוא, ולכבודו בראנו, ונותן לכל אחד בחסדו כח כפי צרכו לתורתו ולעולמו, ואיך ירשה העבד לעשו לעצמו כפי רצונו? הלא הוא שייך לאדונו!!! ואם על ידי העישון נגרעו כוחותיו, בודאי יתבע לבסוף לדין על זה!"

והיום מי אינו יודע שחיי האדם איכותם ואורכם מתקצרים על ידי העישון?! – וברוך השם שהרבה אנשים זוכים להאריך ימים יותר מבדורות הקודמים, ומאידך אנשים מאבדים מתנה זו על ידי העישון.

משרד הבריאות פרסם השנה אגרת "פסק הלכה" מגדולי ישראל להזהיר גדולים על הקטנים להמנע מהעישון ובעיקר להזהיר את הצעירים לבל יתחילו בהרגל הרע זה שסופו רע ומר.

נזכיר את דברי החזון איש עליו השלום שכתב:

"הגנ' חושב כי עישון הטבק קשה לנשימה ומעבה את מקום הריאות ולכן יש לפרוש מזה ולהתחזק בזה" (תולדות יעקב ס"ט)

והרב **בן ציון אבא שאול** כתב בתשובה בענין עישון הסגריות שידוע

"שחוב בכל החופאים בדעה שהעישון מזיק לבריאות ויכול לגרום לסכנה".

לכן גם אסר על אברכים מעשנים לעשן במקום שהעישון מפריע לאחרים. וזכור לטוב מורנו ורבנו הרצי"ה קוק זיע"א אשר הנהיג לפני עשרות שנים איסור גמור של עישון בבית המדרש. ועד היום בישיבת מרכז הרב בעיה"ק תובב"א מתנוססת אגרת הרצי"ה למנוע לאסור עישון בבית המדרש.

כדאי לציין שהחפץ חיים כבר בימיו כתב שעל ידי העישון האדם מגיע לשלשה הפסדים. הפסד גופו בבריאותו הפסד ממונו, הפסד מצוותיו.

ובדברי עם מעשנים המעשנים בין חפיסת סגריה ליום לשתים, ערכנו חשבון והגענו לסכום של מאות שקלים בחודש עבור הסיגריות למעשן אחד. אילו היה האדם מפריש בכל חודש את סכום הכסף הזה לצדקה או חוסך לבניו ולבנותיו היה משיא אותם בכבוד מבלי להזדקק למתנות בשר ודם. ובמחיר סגריות יכל לכתוב כל כמה שנים ספר תורה בהונ.

ומי עדיין אינו מבין את חומרת העניין יוכל להתייעץ עם רופאים וביחוד במחלקות לב וריאות, ומחלקות טיפול נשימתי נמרץ - השם ישמור את כל בני ישראל שלא נזדקק לזה, ושם

ישמע בברור עד כמה חמור הוא הפיח המכסה את הריאות כתוצאה מהעישון, וגם הרחת העשן.

וכל זאת כאשר אדם מעשן לעצמו ומסכן את בריאותו והמעשן את הסגריות ליד בני ביתו או שאר אנשים נכשל בהרבה איסורים נוספים.

א. את בניו הוא מרגיל לדבר עבירה, כאשר יגדלו ילמדו מדרכיו הנלוזות וכמעשה האב יעשו הבנים.

ב. אם האם מעשנת - היא מסכנת את שלומה ושלום עוברה בהריונה, ואשה הרגילה לעשן קשה לה ביותר להמנע מכך גם בהריונה.

ג. כאשר הוא מעשן במקום שיש בו אנשים נוספים, הוא מזיק לבריאותם ומכריח אותם לשאוף עשן שלא כרצונם ודעתם.

על כן אחי היקר!

אם אתה אוהב את הורידך, את ילדיך, את בני משפחתך תן להם מתנה יקרה הפסק לעשן. והארכת ימים!

אם כבר הורגלת לעשן - בודאי קשה מאוד לפרוש מזה, אך אנא הפסק לעשן עכשיו, ואל תגיע לימים בהם כבר לא תצטרך להפסיק את העישון...

ואם עדיין לא עישנת אל תתפתה לקחת ולו את הסיגריה הראשונה, ולו תשמע לעצתי תמנע בנקל מהעישון.

כאשר יציעו לך סיגריה, ביום רגיל או בפורים (כאשר "נדמה" שמותר בפורים לעבור עבירות, האם מותר לאכול חלילה בשר וחלב בפורים בגלל ונהפוך הוא???) ומי התיר לעשן ולהזיק לבריאות ביום כזה???) תאמר למציע, אם אקח ממך את

הסיגריה זו תהיה הראשונה, ואני מבטיח לך שכל מעשן בר דעת יענה לך, אחי אם עדין לא התחלת אל תתחיל.

בדרך זו תמנע מלעשן, ותוכל להדריך את בניך ותלמידך בשמחה ובסיפוק ותאמר להם מימי לא עישנתי! ואז, גם הדוגמא האישית שלך תשפיע על בנים והבנות צעירי הצאן. בשיטה זו תמאיס גם עליהם את הנגע הזה – והארכת ימים.

העישון בבית הכנסת

מי שמעשן בבית הכנסת ובבית מדרש ובפרט בשעת התפילה קריאת התורה אינו ניצול מההלכה הפסוקה **בשולחן ערוך** (קנ"א) שכתבנוה לעיל:

"בתי כנסיות ובתי מדרשות אינן נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק ודחיתול ושיחה בטילה. ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטים בהם..."

והרי כתב כבר **המשנה ברורה** שם (ס"ק ב):

"והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה".

ולפי הנראה לעין העישון יכול להביא גם לקלות ראש, גם שחוק והתול, ושיחה בטילה ואינו טוב יותר מאשר "ואין אוכלים ושותים בהם".

והגאון **כף החיים** ע"ה כתב במפורש (אות י) שהעישון אסור בבית הכנסת

"דוהו דזו" גם כן בכלל קלות ראש."

"קלות ראש" בעישון היא מכמה סיבות, "המעלה עשן" עשוי בהחלט להסיח דעתו מן התפילה ולהתבונן באפר ובעשן

המסתלסל, וממילא גם להפסיד עניית אמן וב"ה וב"ש וקדישים וברכות וקריאת התורה.

וכאשר מסתודדים בעישון כמה אנשים ממילא העישון בצוותא יכול לגרום לשיחה בטילה לשון הרע וכו'.

וכשם שאדם ההולך למלך לקבל פרס לא יעלה בדעתו לעשן ולהוציא מפיו סלסולי עשן בפני המלך כך לא יעלה על דעת שאדם יתבל את תפילתו בהעלאת אש ועשן. וכבר אמר הנביא

"מ' ביקש זאת מידכם רמוס חצרי".

עישון בציבור מזיק גם לאחרים שאינם חפצים בו ובהחלט מפריע לתפילה, אך מעבר לכך, עצם העישון בבית הכנסת מורה על זלזול בכבוד המקום. ומקובל במקומות ציבור ובמקומות מכובדים להמנע מהעישון. וביותר אם להט העישון גורם לאדם להזדרז ביותר להוציא את השבת ברגע הראשון שניתן. ותפילת ערבית הראשונה של השבוע, נמחצת בלחץ הסגריה הראשונה בשבוע, הרי זהו נזק גדול ביותר, והכל בגלל הסגריה.

וגם בענין זה כמו בחבורות ליצים, גדול הוא עונשו של המעורר, המזרז שהוא בעצם המחטיא ומזרז אנשים למהר בתפילה של מוצאי שבת כדי שיוכל לעשן בסמוך לצאת השבת.

אחי! אל תהיה חלילה מהמכשילים, אדרבה קח לך למשימה ומטרה קדושה לעורר בנחת רוח ובשלוה לתפילה רגועה ויפה מבלי למהר בה בשביל העישון המוקדם.

וגם ידוע שהפוסקים התנגדו לעישון בימי צום של ארבע תעניות בימי החול. על כן הירא את דבר השם, ישמור עצמו

ממגיפת העישון, ואם כבר פשה בו נגע העישון יתאמץ וישתדל להגמל ממנו. ובודאי לא ירהיב בנפשו עוז לעשן בבית אלקינו. כי ביתי בית תפילה יקרא - אין לנו בבית הכנסת אלא להתפלל וללמוד תורה.

ב. טלפון נייד

פעם כאשר אדם רצה לדבר עם חברו וקרוביו הרחוקים ממנו, היה שולח אגרת עם מנהיגי שיירות, או שולח מכתב עם "יונת דואר" והיה המכתב אגרת השלום - מגיע אל חבריו - וזה שואל וזה עונה. לימים השתכללה המציאות וכבר יכול אדם לקרב מרחקים בשיחת טלפון מקצה העולם ועד קצהו.

ובשנים הבאות כבר האיר בעולם אור הטלפון הנייד ההולך עמך בכל אשר תלך, וכל אדם יכול לדבר בכל מקום ומכל מקום. לא נכחיש, שיש במכשיר הזה כדי לסייע רבות לאנשי רפואה, אנשי הצלה, לאנשי עסקים, לבני משפחה ולכל אדם היכול להתקשר ולהודיע היכן הוא נמצא ושלומו וטובתו.

ואולם! יש אנשים הנצמדים לטלפון הזה לכל מקום ובכל זמן ובמקום שהוא ישרת אותם, הם משרתים אותו. אם מתקשרים לאדם - הוא חייב לענות ואין זה משנה היכן הוא נמצא ומתי. אך המתוקנים והמנומסים יודעים שאינך יכול לשבת בשיחה מול אדם רציני ולהפסיקה כל כמה דקות על ידי המכשיר המצלצל ויש היודעים להבחין בין שעה זמן לזמן. ובין מקום למקום. ויודעים שלא כל מקום ולא כל זמן מתאימים לקבלת שיחות ולהתקשרות.

כאשר אדם נכנס לבית הכנסת - "בית אלוקים נהלך ברגש", בכמיהה, בהשתוקקות בהתרגשות, הנה זכיתי לבוא אל בית

השם, זכיתי להדבק במדת דוד המלך עליו השלום שאמר -
לכל מקום שאני הולך - רגלי - מוליכות אותי לבתי כנסיות
ולבתי מדרשות.

אפשר שאתה בא לדבר עם הקב"ה, ובאמצע תפילתך תבקש
סליחה מהקב"ה, ותתחיל לדבר בטלפון הסלולרי "הלו" ו"מה
נשמע" ועוד כהנה וכהנה??? אפשר שתכנס לבית הכנסת עם
מכשיר פועל, שבכל דקה יכול מאן דהוא להתקשר אליך,
ולהפריע לך ולמתפללים??? וכידוע לך הטלפון הזה 'מועד
לעולם' והוא יצלצל ברגעים הכי חשובים לך.

על כן!

אנא בטרם תכנס לבית הכנסת כבה את המכשיר ואל תדבר
בו ואל תשאיר אותו פועל - לבל יהיו צלילים המטרידים
ומבלבלים את האדם בתפילה.

והלכה מפורשת היא בשולחן ערוך:

"צריך קודם תפילה להסיר כוזו וניעו וכל דבר הטורדו! (שו"ע
צ"ב ס"ג.)

ופשוט הוא שטלפון זהו בהחלט דבר הטורדו! וזו גם כפיות
טובה וחוצפא כלפי שמיא, לא ראוי שתפריע לתפילה ע"י
מכשיר שכבודו במקומו מונח. בואו נלמד מאותו חסיד שלא
הפסיק תפילתו אפילו בשעת סכנה:

"תנו רבנן: מעשה בחסיד אחד שחזה מתפלל בדרך בא שר
אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים
תפלתו לאחר שסיים תפלתו אמר לו ריקא והלא כתוב בתורתכם
רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב ושמרתם מאד לנפשותיכם

כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חוזק
ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידו???

אמר לו המתן לי עד שאפיסך בדברים, אמר לו: אילו היית עומד
לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר לו?
אמר לו לאו ואם היית מחזיר לו מה היו עושים לך? אמר לו היו
חוזקים את ראשי בסייף.

אמר לו והלא דברים קל וחומר ומה אתה שהיית עומד לפני מלך
בשר ודם שהיוס כאן ומחר בקבר כך אני שהייתי עומד לפני מלך
מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי
עולמים על אחת כמה וכמה מיד נתפייס אותו השר ונפטר אותו
חסיד לביתו לשלום:" (ברכות לב:).

נזכור את המשפט הזה:

"אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום
היית מחזיר לו?". והוא יציל אותנו מעניית טלפון והכנסתו
פועל לבית הכנסת.

ובימינו יש כבר שלטי תזכורת בבית הכנסת, נא לכבות את
מכשירי הטלפון לפני כניסתך לבית הכנסת וטוב להזכיר זאת
גם לפני שיעור תורה באמצע השבוע. ואם חלילה וחס, שכחת
את הטלפון פועל והוא צילצל אנא כבה אותו מיד שלא ימשך
להטריד אותך ואת שאר המתפללים. ולהבא הזהר לבל תשוב
לכסלה ולטעות שכזאת (ואפילו אם אתה עומד בתפילת
העמידה - אתה צריך לכבות את המכשיר).

וענין נוסף, כדאי לכל המתפללים לתת את הדעת לכך
שלפעמים יש אנשי בטחון אנשי רפואה והצלה, שהם חייבים

להחזיק עליהם טלפון נייד או מכשיר קשר פועל. ולפעמים יש אנשים קשי-כבדי שמיעה, ששוכחים לכבות את הטלפון.

ולפעמים קורה שאדם רגיל שכח לכבות את המכשיר ללא כל סיבה בהכנסו לבית הכנסת.

על כן אם קרה מקרה והטלפון צלצל אל נא יתנו כולם את עינם במתפלל ויביישוהו, או יגערו בו, חזקה עליו שהוא כבר יכבה או יענה אם הוא בתפקיד הצלה (והדרך הישרה שאנשי הצלה וכדומה יכוונו את המכשיר הנייד שלהם בזמן התפילה למצב של רוטט בלי צלצול ובזה לא יפריעו לציבור).

וזו הזדמנות נפלאה להיות ממלמדי זכות לדון את חברך לכף זכות. שאולי הוא מחזיק את המכשיר לצורך גדול, או אולי הוא שכח, וזה יכול לקרות גם לך.

נזהר כולנו שלא להחזיק מכשיר דולק ולא נדבר בשעת התפילה, ונזכר גם בכבוד הבריות לדון כל אדם לכף זכות.

ג. "שיחות פוליטיקה" בבית הכנסת.

בימים ובחודשים שלפני מערכת בחירות ארציות או מקומיות דרך הבריות שנוהגים לדבר ולהתווכח אלו בכה ואלו בכה, וכל אחד מבקש לשכנע את חברו להצביע, לבחור עבור מועמד פלוני ומפלגה אלמונית.

לויכוח הזה, ולהחלפת הדעות כשהן נעשות בנימוס ובכבוד, יש ערך וחשיבות על מנת לשכנע כי פלוני הטוב והמתאים ביותר להנהגת העיר והאומה, ושם שמים יתקדש על ידו.

ופעמים שהבחירות הללו מאד גורליות מבחינות רבות וחשובות!

אולם, עלינו לזכור שגם כאשר השיחות והויכוחים הללו מתנהלים בנימוס ובדרך ארץ - אין מקומם בבית הכנסת!

עמי הארצות היו קוראים לבית הכנסת בית עם כדברי חז"ל (שבת לב:): מפני שהשוו לבית הכנסת מעמד של מקום מפגש חברתי לשוחח איש עם רעהו.

אך לא זוהי האמת, בית הכנסת הוא בית קדושה ואין לו לאדם אלא להתפלל, ללמוד תורה ולעסוק בצרכי מצוה בבית הכנסת.

ויכול להיות שיבוא אדם להתיר חלילה שיחות כאלה בבית הכנסת באמרו שהרי כתב מרן בשו"ע (קנ"א):

"ואין מחשבים בהם חשבונות אלא אם כן הם של מצווה כגון קופה של צדיון שבויים"

ולהצביע עבור מפלגה כזאת או אחרת "זו ממש מצוה" ולכן צריך לדבר בזה גם בבית הכנסת, כך יטען הפעיל הפוליטי לשם שמים.

אך לא כן הדבר! הנה כבר כתב שם ה'באור הלכה':

"ואין מחשבין בהם חשבונות היינו אף על פי שבני העיר צריכין לאוזן חשבונות ואין להם מקום להזתאסף שם.

מפני שהוא קלות ראש בכבוד בית הכנסת (הרמב"ן בליקוטיו) ור"ל דאע"פ שהוא צורך רבים וכ"ש חשבונות של יחיד."

ומה גם שאנו יודעים כי 'שיחות פוליטיקה' אינן נאמרות בלחש כאומר "ברוך שם כבוד מלכותו." ופעמים רבות שיש בהם הרמת קול וגידופים ונבולי פה ולשה"ר השם ישמרנו -

שהם דברים האסורים בכל מקום ובכל זמן, ועל אחת כמה וכמה שהם אסורים בבית הכנסת ובזמן התפילה.

ומי שיתיר לעצמו לדבר על מועמד פלוני "לשם שמים" לפי דעתו יזכור שלמחרת יבוא אדם אחר וידבר על המועמד שלו לשם שמים ובית הכנסת יהפך לבית הועד לפוליטיקה.

זאת ועוד!

עליך לזכור, כי לבית הכנסת מגיעים ברוך השם אנשים רבים - כן ירבו, ומי יתן כל עם ה' נביאים. ולואי ויבואו להתפלל מכל המפלגות וידעו בבית הכנסת כי "אתה בחרתנו מכל העמים."

בית הכנסת זהו מקום השראת השכינה, מקום הקדושה והתפילה. ואם נביע בבית הכנסת דעה להצביע למפלגה או לאדם מסוים. יתכן שמתפללים אחרים אינם חושבים כמונו. ואולי, יש אנשים הבאים אל הקודש, המתקרבים לתפילה מתקרבים לדרך התורה ולתשובה ודיבורי פוליטיקה בודאי ירחיקו אותם מבית הכנסת.

לכן נזכור שרבינו האר"י ז"ל לא רצה לדבר מוסר! בבית הכנסת שמא יבוא לדבר בענינים אחרים!

ואם את המוסר של רבינו האר"י הקדוש הוא לא רצה לדבר בבית הכנסת בודאי אנו לא יכולים להתיר לעצמנו לדבר פוליטיקה לא בתפילה ולא בדברי תורה. הרי רבינו האר"י ז"ל היה מדבר על זהירות במצוות, על השמרות מביטול תורה ותפילה, ואפילו את זאת לא רצה לדבר בבית הכנסת.

נזכור כולנו כי לדברי בחירות, מפלגות תחרויות אין שום מקום וזמן בבית הכנסת לדברים הללו יש מקומות אחרים

וזמנים אחרים, בבית הכנסת אנחנו מתאחדים כאיש אחד. ואומרים ביחד לקדוש ברוך הוא בלי פוליטיקה, בלי מפלגות ובלי פלגנות. הקדוש ברוך הוא - אנחנו אוהבים אותו!

ד. ויכוח או מחלוקת בבית הכנסת

כולנו באים לבית הכנסת כדי "לאסוף", מצוות "לחטוף" מצוות כאן נשמע קדיש ונענה אמן וברוך הוא וברוך שמו, כאן נאמר קדושה. כאן אדם עולה לתורה, וכאשר צריך הוא עורך אזכרה ועולה שליח ציבור ורבות כהנה וכהנה.

יתכן מאוד ובשבת אחת יהיו בבית הכנסת שני חתני בר מצוה וחתן בשבת חתן וכן ירבו שמחות - הגבאים ובראשם רב בית הכנסת יודעים היטב איך לכלכל את העלויות והכיבודים כהוגן מבלי להעדיף אחד על פני השני.

ולפעמים לכמה אנשים יש אזכרות ושבת "השנה" וכדומה וכל אחד רוצה לעלות לעליה לעילוי נשמה וכדומה.

וכולם צריכים לזכור!

העיקר הוא לקדש שם שמים ולעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו. בוראנו ויוצרנו בודאי לא רוצה שנריב, נתווכח, ונגיע למחלוקת בבית הכנסת.

בוראנו רוצה שנהיה כאיש אחד ובלב אחד בבית הכנסת. אם אדם מעורר מחלוקת ומדנים על עליה לתורה, שליחות ציבור ועוד, הוא בודאי חושב שזה עילוי נשמה אך חלילה הוא עושה את ההפך עינוי לנשמה.

ומה גם שיש כללים בהלכה מי קודם למי. (ראה בשו"ע סימן קל"ח כה"ח ומשנה ברורה ובפרט בביאור הלכה שם.)

לכן כל אדם צריך להודיע לגבאים מבעוד מועד כי יש לו בר מצוה וכדומה על מנת שניתן יהיה להתארגן מראש מבלי לעורר מחלוקת ומדנים.

ובענין העליות ידע כל אחד, כי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא ואין לך להעדיף עליה "ולבזות" חלילה עליה אחרת.

וכדאי לדעת כי בזמן רבנו הרא"ש ע"ה היו אנשים שחשבו כי עליות חמישי היא אינה עליה טובה השם ירחם. וכאשר רבנו הרא"ש ראה זאת מיד ביקש להעלותו דוקא לעליית חמישי להודיע לכולם - כי כולם אהובים כולם ברורים, תורת השם תמימה משיבת נפש.

איזה חילול השם נגרם כאשר רבים ומתווכחים על מצוות? איך אנו מרגילים את הילדים ללכת בדרך הקלוקלת הזאת, בדרך של מצה ומריבה?

וכבר אמרו חז"ל כי הקב"ה מעמיד ומקיים את העולם על מי שבולם פיו בשעת מריבה וזו לשונם (חולין פט):

"תולה ארץ על בלימה - אמר רבי אילעא: אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה. שנאמר 'תולה ארץ על בלימה' הסביר רש"י ע"ה: "תולה ארץ - על זמות אותן שנחשבו לבלימה שבולם עצמו - סוגר את פיו"

לכן החכם עיניו בראשו למנוע ולהתרחק מכל דבר מחלוקת וויכוח וחילול שם שמים בכל מקום וביותר בבית הכנסת.

ומן הראוי שהגבאים ידאגו לכך שגם בלוחות המודעות שבכניסה לבית הכנסת לא יתלו מודעות "פוליטיות", "קבוצתיות" וכו' שיש בהם כדי ללבות ולעורר מחלוקת.

ולהיפך, בית הכנסת צריך להיות בית מלא אהבה המקרב רחוקים וקרובים לאבינו שבשמים, ישב אורח בכסא שלך – תשמח, אמנם אינך מתפלל כעת במקום הקבוע לך, אך תאמין לי שהקב"ה שמח שעשית הכנסת אורחים במקומך, ובזכותך יתמידו לבוא להתפלל.

ועל כולם יאמר דבר השם ביד נביאו: **"והאמת והשלום אהבו."**

ה. בית כנסת – לא מועדון ולא מחסן

כאשר אנו רוצים להתרגל לנהוג בבית הכנסת קדושה, מורא – יראה וכבוד, כאשר אנו רוצים לחנך את ילדינו כי כאן זה "בית אלוקים וזה שער השמים" שבית הכנסת הוא "מקדש מעט" ואנו חייבים במוראו ובכבודו.

לא די בכך שנתלה שלטים ובהם איסור הדיבור בבית הכנסת עלינו לנהוג כל הזמן בקדושה ובטהרה בבית התפילה.

בית כנסת הוא לא מועדון ולא אולם, ולכן את כל הויכוחים והדיבורים צריך להוציא מבית הכנסת.

לוח המודעות הוא גם לא לוח דרושים ומפרסמים, לא לוח קונים ומוכרים כל מי שרוצה למכור ולהשכיר יחפש את הלוחות המתאימים לכך ולא בבית הכנסת!!

אמנם כן נהגו להכריז על אבידה ולקבוע לוח מיוחד להשבת אבידה כעין אבן הטוען שהיתה בירושלים.

בית כנסת הוא גם לא "מחסן", ואין צורך לשמור בארונות שמתחת לספרי התורה כל מיני דברים שאינם תשמישי קדושה.

ולכן גם רבים נוהגים ובצדק לבנות היכל בלי מדפים תחתונים כדי שלא ישימו מתחת לארון דברים אחרים.

ועוד בימי חז"ל כשהיו אנשים ששמו אוכל בארון הקודש - חז"ל גזרו דיני טומאה מיוחדים כדי למנוע מצב של ביזוי בית הכנסת וציינו שעמי ארצות קראו לבית הכנסת - בית עם.

על כן, אם נקפיד לשמור על קדושת בית הכנסת מכל הבחינות ונשאיר אותו בבית הכנסת ללא ענינים אחרים. כל אלו "ירגילו אותנו להתייחס למקום באימה וביראה, בקדושה ובטהרה, ונדע לכבד אותו כהוגן, הן בכבודו והן בשמירת הפה, שלא לדבר בו דברים בטלים ובודאי לא דברים אסורים.

1. כניסה ויציאה מבית הכנסת.

וכאן המקום להזכיר שבכניסתנו וביציאתנו מבית הכנסת אנו נכנסים בקדושה וגם ענין זה מרגיל אותנו יום יום לכבד את המקום הנפלא הזה.

בכניסתנו אנו נוהגים לעמוד בפתח בית הכנסת, ולומר: "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך." ומוסיפים שלושה פסוקים: "ה' צבאות עמנו... ה' צבאות אשרי... ה' הושיעה."

וכבר הזכרנו את המנהג שנהגו המתפללים לנשק את כותלי בית הכנסת לשם חיבוב כפי שאנו נוהגים לנשק את אבני המערבי. וכדאי לציין שיש פוסקים הסוברים שאין להכניס ידים בין אבני הכותל משום הקדושה, וכן נהג מוהר"ר הרצי"ה קוק זיע"א.

ובעל יסוד ושורש העבודה כתב שכאשר אדם הולך לבית הכנסת יאמר לפני כן הריני מקבל עלי שלא לשיח בבית הכנסת, הרי ההכנה היא עוד לפני ההגעה.

ויש האומרים כמנהג אבותינו הריני הולך לבית הכנסת של אברהם אבינו - בשחרית, של יצחק אבינו - במנחה ושל יעקב אבינו - בערבית.

וכאשר אנו יוצאים מבית הכנסת אנו נוהגים לנשק את ארון הקודש ולצאת כאשר פנינו להיכל מבלי להפנות את הגב.

גם הכניסה והיציאה מבית הכנסת, כאשר היא נעשית בקדושה ובכבוד רב, מותירה בנו רושם של קדושה חזק. ומעוררת בלבנו ובמעשינו את אהבת המקום כבודו מוראו וקדושתו.

אנו יוצאים וכבר מתגעגעים ואומרים 'אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך'. הכח של התפילה מושך אותנו כמו את דוד מלכנו וכדברי חז"ל:

"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך - אמר דוד: רבש"ע בכל יום ויום דייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך ודיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות זה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך" (מדרש רבה ויקרא פרשה לה).

אנו הולכים במהירות לבית הכנסת, גם ביום שבת שנאמר 'נרדפה לדעת את ה' " (ברכות ו). ויוצאים במתינות להראות

שאינו לנו אלא בית חיינו שהוא המזרים בעורקינו את לשד החיות והשמחה.

בתפילתינו נזכור את צוואת רבי אליעזר:

"תנו רבנן: כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא.

אמר להם הודהו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים. וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא". (ברכות כח).

נשמור כולנו את קדושת מקדש מעט, נדע לפני מי אנו עומדים בתפילתינו באימה בכבוד ובקדושה, והשם יתברך יראנו מהרה בבנין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן.

הזוהר הקדוש

"מאן דאשתעי בבי כנישתא, ווי ליה דאחוי פיהודא, ווי ליה דגרע מיהמנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלקא ישראל, דאחוי דהא לית ליה אלהא. ולא אשתכח תמן, ולית ליה חולקא ביה, ולא דחול מניה, ואנהיג קלנא בתקונא עילאה דלעילא".
(זוה"ק פרשת תרומה)

ראשית חכמה

"השתניקה הוא גדר גדול ליראת שמים כי אי אפשר להחזות ירא שמים - בלב המרבה דברים".

ז. עשה טוב – מעלות השתיקה

צדיקים ילכו בם

כמה וכמה מעלות טובות למתפללים בכוונה ולנזהרים שלא לדבר בבית הכנסת בשעת התפילה שיחת חולין ודברים בטלים. מלוקט מדברי רבותינו ראשונים ואחרונים. נעזרתי בטבלה זו במקורות שבספרנו וגם בספר **מקדש מעט** להרב **נתן געשטעטנר**, בני ברק.

- * מקיים מצות עשה של "ומקדשי תיראו" ונוהג כבוד במקדש מעט. (מגילה כה, י.) לחלק מהפוסקים זו מצווה דאורייתא, ולחלקם מצוה דרבנן. (יבמות ו. שדי חמד, מערכת בית כנסת)
- * מקיים מצות עשה של "ודברת בם". (יומא יט:)
- * מקיים מצות "ויראת מאלוקיך". (היראים)
- * מקיים מצות "ונשלמה פרים שפתינו" ותפילתו נחשבת כקרבן עולה. (שו"ע צ"ח, סעיף ד')
- * מרגיל את בניו לאהבת התורה ויראת שמים "ולמדתם אותם את בניכם". (שו"ע קכ"ד) ובזכות שרגילים ל"אמן" ו"ברוך הוא" ו"ברוך שמו" יש להם חלק לעולם הבא.
- * שומר עניית אמנים וברוך הוא וברוך שמו ושכרו רב מן השמים. (אביר יעקב, פתוחי חותם וספר שומר אמונים")
- * אם מקדים להכנס ואינו מתעכב בדיבור מחוץ לבית הכנסת מאריך ימים. (ברכות ז': ופלא יועץ)
- * אם מחבר תפילה עם תורה ואינו מדבר - זוכה ומקבל פני שכינה. (ברכות ס"ד.)
- * ניצל מהיצר הרע ומנצח אותו. (סוכה נ"ב:)

- * אם מרגיל ילדים לתפילה ותורה, בזכות תורתם מנצחים את אומות העולם. (ב"ר ס"ה)
- * יוצא מבית הכנסת טעון ברכות. (דברים רבה ז')
- האוהב את בית הכנסת - נוטל שכר בכל יום, האוהב את בית המדרש - בניו באים לתלמוד תורה. (דרך ארץ זוטא ט')
- * בית הכנסת מציל אותו מהחטא ומהעבירה. (שם)
- * הקדוש ברוך הוא מאזין לתפילתו. (ילקוט שמעוני, יחזקאל של"ז)
- * זוכה להשראת השכינה, מאמין בהקדוש ברוך הוא, ויש לו חלק בהשם. (זוה"ק תרומה)
- * אם שתק בפרט בשעת מחלוקת - העולם מתקיים בזכותו.
- * השתיקה היא לו לחכמה. (פסחים צ"ט. אבות א' י"ז)
- * השותק נחשב לאומן אם לא בתפילה ובתורה (חולין פ"ט).
- * אם שמע בזיונו ושתק - נקרא חסיד. (שוחר טוב, תהילים ט"ז)
- * אם לא מחה על בזיונו, אלא שתק, נעשה שותף לקב"ה. (שוחר טוב, תהילים פ"ב)
- * אם התפלל מתוך כיבד ראש - זוכה לכוון את לבו לאבינו שבשמים. (ברכות ל')
- * זוכה לשמחה של מצוה. (עפ"י ברכות ל"א).
- * אם מאריך בתפילתו - מאריכין לו ימיו ושנותיו. (ברכות נ"ד:)
- * אם כוונת לבד בתפילה - תהא מבושר שנשמעה תפילתך. (ירושלמי ברכות ה', ד')
- * המתפלל תפילה שלימה נענה. (ר"ה י"ח).
- * תפילה מבטלת גזירה קשה. (ירושלמי תענית ב' א')
- * המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו, שנאמר

שוויתי ה' לנגדי תמיד. (סנהדרין כ"ב.)

* כל המאמץ עצמו בתפילה מלמטה - אין לו צרים מלמעלה.

(סנהדרין מ"ד:)

* כל מי שעושה רצון המקום ומכוון את ליבו בתפילה - הקב"ה

שומע לו בעולם הזה וכן לעתיד לבוא. (שמות רבה כ"א, ג')

* על ידי תפילה זוכים לניסים. (שמות רבה ל"ח, ד')

* אם כיוון אדם ליבו לתפילה, יהא מובטח שתפילתו נשמעת.

(דברים רבה ב', א')

* אמר להם הקב"ה לישראל - הוּו זהירין בתפילה, שאין מידה

אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות. ואפילו אין

אדם כדאי לענות בתפילתו ולעשות חסד עמו, כיוון שמתפלל

ומרבה בתחנונים, אני עושה חסד עימו". (תנחומא וירא א').

* בשעה שאתה עומד ומתפלל יהא לבך שמח, שנאמר: "עבדו

את ה' בשמחה". (שוחר טוב תהילים ק')

* בשעה שאתה עומד בתפילה תכוון עיניך ולבך לאביך

שבשמים. אם עשית כן - עפעפיך יישירו נגדך! (שוחר טוב

משלי ד')

* בכל התפילות צריך אדם לכוון יפה וּבפרט בתפילת

המנחה. (זוה"ק בראשית כל)

* מי ששותק בתפילה, ירוויח 10 שנים משנות חייו שבוודאי לא

דיבר בהן שום דיבור אסור. (שמירת הלשון)

* השותק בתפילה יקדיש רבע מימי חייו לפחות לתורה

ולתפילה.

* תפילה שלימה אינה חוזרת ריקם (זוה"ק שמות כ')

* המתפלל והלומד צריך לבטא התיבות בשלמות ולא חסירות.

(זוה"ק במדבר רמ"ו)

* המתפלל והלומד תורה נעשים לו כל חפציו. (אותיות דרבי עקיבא א')

* תפילה צריכה לב נשבר וראש כפוף (שם)

* על ידי השתיקה זוכה ליראת שמים. (ראשית חכמה)

* כשמכבד מקדש מעט - מעורר רחמי שמים לבנין בית המקדש.

* גורם להשראת השכינה. (סנהדרין ק"ה:)

* זוכה להיות בחלקו של השי"ת. (זוה"ק תרומה)

* גורם למלכות ישראל להמשך. (סנהדרין ק"ה:)

* זוכה לעבוד את השם יתברך כמו המקריב קרבן בבית המקדש של מעלה. (זוה"ק בשלח ק"ט)

* תפילתו נשמעת. (ברכות ו').

* זוכה להכנס לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לעתיד לבוא. (מדרש רבה, תבוא)

* זוכה להטהר ולכפרת עוונות. (ילקוט שמעוני בלק תשע"א)

* נשמר מהחטאים. (שם)

* זוכה לזכות אבות ובזכותם תקובל תפילתו ברצון. (אור צדיקים עמוד העבודה פרק י"ב)

* גורם לזכות את הרבים. (ראשית חכמה)

* מקיים מצות עשה של ישיבת בית הכנסת. (ווי העמודים לבנו של השל"ה הקדוש)

* אם נזהר בקדושת בית הכנסת בחו"ל זוכה שבית הכנסת יקבע בארץ ישראל, וקדושת ארץ ישראל שורה עליו. (החתם

סופר בדרשותיו ח"ב דף ש"ט)

* אם מתפלל להשי"ת לשם ולתפארת, זוכה להתעטר בעטרת צדיקים. (אגרת רב ייבא ע"פ בעל הטורים)

* זוכה לשיבה טובה והרמוז: שתיקה יפה בשעת התפילה - ר"ת **שיבה**. (ספר צדק משה)

* גדול כח התשובה שזוכה לעצמו ומזכה לאחרים עימו. וזדונותיהם נעשים להם כזכויות. (שם)

* "הנזהר והמזהיר וחרד לכבוד מלך הכבוד יתברך - יזכה לראות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כולו אומר כבוד". (דרך משה)
* אם נזהר שלא לדבר בזמן קריאת התורה - זוכה ברכות ואמנים ומאה ברכות. (שו"ע או"ח קמ"ו)

* בזכות שמירת מורא מקדש נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים. (הרב נויבירט שליט"א בהסכמה)

* מתרגל להשמר בכל היום מלדבר לשון הרע ודברים אסורים. (החפץ חיים)

* המתמיד בתפילה בכוונה ותורה לשמה, זוכה שיוכשר גופו ונשמתו ויהיה נשמע לו לעבודת השם. (פתוחי חותם)

* פה של חסידי ישראל הוא ככלי שרת ולכן אסור לדבר בו אפילו דברי חול. (האו"ח הקדוש)

* כל המתפלל באימה וביראה ובכוונת הלב זוכה לחזות בנועם השם ולבקר בהיכלו, אמן. (קב הישר)

* על ידי השתיקה וכבוד בית הכנסת מקרבים את ביאת משיח צדקנו. (הכלבו)

* מי שעונה אמן בכל כוחו נותן כח בפמליא של מעלה, וממשיך שפע לכל האותיות שבתורה, וגורם אור עליון. (שומר אמונים)

* שלוש טובות ללשון: שתיקה, שמירת הלשון ודיבור אמת. (חז"ל מדרש)

* צריכים להיות הקהל הנמצאים בבית הכנסת חברים

ואהובים ואז תשמע תפילתם לפני אביהם שבשמים. (מנורת
המאור לר"י אלנקאוה)

* בזכות שמירת קדושת מקדש מעט נזכה לבנין בית המקדש
(הגר"מ אליהו שליט"א בהסכמה).

* בזכות ואתם תחרישון - נזכה שהשם ילחם לכם ושכבתם
ואין מחריד (הנאמ"ץ בהסכמתו).

* כל החוסס פיו יזכה לאור הגנוז ויראה בישועת ישראל.
(הגר"י זילברשטיין בהסכמה)

יהי רצון שנזכה להתדבק במידת הצדיקים והחסידיים להתקדש
בתורתנו ותפילתנו ויהיו אמרינו והגיון לבנו - לרצון לפני
בוראנו אמן.

רבי יהונתן מאייבשיץ

"וצריך האדם להיזות חרד בתפילה כי זה אשר נשאר לנו בגולה ואין
לנו עבודה וזהו עבודה. וכמה יש לאדם להתבונן בו ולעמוד
בהנעה יתירה וכפיפת קומה ומליך לצד עלאי ימלל בנחת ובמנוה.
ואשרי למי שמתפלל בדמיע ולב נשבר ונדכה כי לא ישיב ריקם"
(יערות דבש דרוש ד')

ח. סור מרע – גנות הדיבור בביהכ"ג

כמה וכמה חסרונות ועוונות לנכשלים בדיבור בבית הכנסת בשעת התפילה, השם ישמרנו ויעזרנו לשוב בתשובה שלימה, ולעשות ככל אשר הורונו חז"ל עפ"י תורתנו הקדושה.

* עובר על מצות "ומקדשי תיראו".

* נוהג קלות ראש בבית הכנסת.

* עובר על "ויראת מאלוקיך" – מזלזל בשכינה ואומר שאינה שורה בבית הכנסת. (ספר יראים)

* פורק מעליו עול יראת שמים. (ראשית חכמה)

* עמי ארצות הקוראים לבית הכנסת בית עם ומזלזלים בקדושתו – גורמים למיתה רח"ל. (שבת ל"ב)

* נקרא שכן רע וגורם גלות לו ולבניו. (ברכות ח' ושלמי ציבור)

* מסיר מעליו את השכינה. (מדרש רבה, אור צדיקים)

* נתפס בידי אכזרים. (שם)

* עובר על מצות חכמים: "אין עומדים להתפלל לא מתוך עצבות... ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים". (ברכות ל"א.)

* אם הוא שליח ציבור ומדבר ובפרט אם טועה הרי זה סימן רע לשולחיו. (ברכות ל"ד:)

* הקב"ה מזהיר את ישראל ואומר להם בשעה שאתם מתפללים לפני הקב"ה לא יהיו לכם ב' לבבות, אחד לפני הקב"ה ואחד לצרכים אחרים. (תנחומא שופטים י"ג)

* האזינה תפילתי בלא שפתי מרמה – לא עמדנו לתפילה לא מתוך דבור בטלה, ולא מתוך שפתי מרמה, אלא, מתוך תורה ומצות ומעשים טובים. (פסיקתא רבתי מ"א)

* בשעה שאדם עומד בתפילה יהא שמח שעובד לא-לוק שאין

כמותו בעולם ואל תהי נוהג בקלות ראש לפניו. (ילקוט שמעוני תהילים תרכ"ג)

* הרשעים מבזים את הקב"ה בתפילתם על אשר הם הם מפסיקים את התפילה בשיחה בטילה. (זוה"ק תקוני זוהר נ"ה)
* מראה שאינו מאמין בייחוד השם, ואין לו חלק בא-לקי ישראל. (זוה"ק תרומה)

* עובר על עשה של "ודברת בם ולא בטלים". (וימא י"ט):
* חוטא ומחטיא את הרבים. (ראשית חכמה)
* עובר על "לפני עור לא תתן מכשול" (החפץ חיים)
* אם הוא תלמיד חכם, גורם לחילול שם שמים ולומדים ממנו לדבר.

* מעכב את הגאולה. (זוה"ק תרומה ובספר אמונת ישראל)
* מכבה את מצות ישיבה בבית הכנסת. (ווי העמודים)
* מעכב את התפילה ואין קטגור נעשה סגור. (ווי העמודים)
* מבטל אמנים ועניית ב"ה וב"ש ומפסיד שכר גדול - העונה יותר מן המברך. (שו"ע)

* מבטל קריאת התורה. (שו"ע)
* "הכל יביא במשפט על כל דיבור - ודברים כגון לשון הרע וליצנות ושבועות ונדרים ומחלוקת וקללות ובפרט בבית הכנסת ובשבת ויום טוב, על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאוד". (הגר"א באגרותו)

* אי אפשר לשער גודל היסורים והצרות שסובל בשביל דיבור אחד. (הגר"א שם)

* אינו ניצל מלשון הרע, רכילות, הוצאת דיבה, מחלוקת ושם רע. (החפץ חיים)

* אם מדבר בבית הכנסת בחו"ל, הריהו כעובד עבודה זרה. (החתם סופר, דרשותיו ח"ב דף ש"ט)

- * אם מחשב חשבונות בבית הכנסת, גורם חלילה שימותו בעיר מתים שאין להם קוברים. (מגילה כ"ח, ברש"י, ובקונטרס "מורא מקדש" לרב ייב"א מאוסטרא)
- * הופך דיבור לדבר הרחמן יצילנו. (שם)
- * מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת - מקיפין לו כל גופו בקוצים. (אגרת רב ייב"א)
- * עובר על חרם דרבנו תם בצרוף שאר גדולים, שלא ידברו בבית הכנסת אך ישבו באימה וביראה. (באר הגולה יו"ד סוף סימן של"ד)
- * אם מדבר בשבת קודש עובר על איסור נוסף של דיבור חול הנחשב כחילול שבת. (כה"ח קנ"א אות ח' עפ"י הזוה"ק ויקהל).
- * "בבית מדרש יש איסור חמור: "אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה. אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש, וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת". (שו"ע יורה דעה רמ"ו)
- * אם מדבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש עובר עבירה חמורה. (שו"ע או"ח כ"ה)
- * אם מסיח דעתו מהתפילין, כל זמן שהיה עליו עובר עבירה. (שו"ע הרב כ"ח, ס"א)
- * ברוב חלקי התפילה (בין קרבנות ל"הודו", בין ברוך שאמר לסוף שמונה עשרה, בחזרת הש"ץ, בין שמונה עשרה לנפילת אפיים, ולקדיש תתקבל, ובין שמונה עשרה עד עלינו) - עובר על עבירות נוספות רבות.
- * לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, ואם שח, הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו! (שו"ע קכ"ד ס"ד)

- אריד את הציבור בתפילה. (משנה ברורה קכ"ד)
- * בתי כנסיות נהפכו לבתי עבודה זרה על שדברו בהם ונהגו בהם קלות ראש. (הסמ"ק ומג"א בסימן קנ"א)
- * המדברים בבית הכנסת בשעה שהקהל מתפללים יהיו נידונים בצואה רותחת. (ספר ה"גן")
- * אין לך קיטרוג גדול מזה בעוונותינו הרבים לאריכות הגלות. (ספר "דרך משה")
- * אין בכל העבירות גדולה מזאת לרוע! (דרך משה)
- * משקר שהרי כבואו לבית הכנסת מקדים ואומר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך, אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך" - והוא פרק מעליו יראת ה'. (דרך משה)
- * פוגם את בקשותיו, שהרי מבקש תחנונים על בני ביתו ועמו - ומדבר בזמן שמבקש. (דרך משה)
- * המדבר שיחת חולין בבית הכנסת טוב לו שלא יבוא כל עיקר, כי הוא חוטא ומחטיא. (פתח עינים להחיד"א, כה"ח קנ"א אות ח')
- * מי שמשוחח עם חבירו ועונה לו, עובר על מסייע ידי עוברי עבירה. (מגן אברהם שמ"ז סק"ד)
- * הגורם לאחרים לדבר, עובר על גזל מצוות, תפילות וברכות, ואינו יכול לתקן ולהשיב גזל זה. (מקדש מעט)
- * אם מחטיא את הרבים בדיבור - אין מספיקין בידו לעשות תשובה. (שם)
- * גם אם אינו מדבר, אלא מסתובב בבית הכנסת ומרעיש בהליכתו הוא מפריע לרבים. (מקדש מעט עפ"י שו"ע או"ח קכ"ג)
- * אם מדבר בזמן קריאת התורה - הריהו כמדבר בזמן מתן תורה. (זוה"ק ויקהל כ"ז)

* אם מדבר בקריאת התורה - גם תפילתו תועבה (משנה ברורה ק"מ, בביאור הלכה)

* אם מטנף את שפתיו תפילתו לא עושה פעולה. (פתוחי חותם)

* השחוק ודברים בטלים - הם מונעי קיום תורה באדם. (האו"ח הקדוש)

* המדבר בבית הכנסת - משיג גבול. (הכלבו)

* המדבר בבית הכנסת מפסיד שכר הליכתו - וגורם רעה לעצמו ועל כן נוח לו שישב בביתו ולא יבוא לבית הכנסת להכעיס ולסלק ממנו יראת שמים". (מנורת המאור לר"י אלנקאוה)

* מי שנכנס לבית הכנסת ומדבר הריהו כמו כהן שנכנס למקדש בלא עבודה, שזו ביאה ריקנית ועובר בלאו - וראוי ללקות על כך. (שלמי ציבור עפ"י הרוקח)

* בכמה ספרים קדושים נאמרו אזהרות ועונשים חמורים למדבר בבית הכנסת, ובפרט בבתי כנסת של ארץ ישראל שיש בהם עוד קדושת הארץ. (הגר"י משאש זצ"ל - אוצר המכתבים ג' אלף תרצ"ד)

* המדבר בבית הכנסת כאומר שאינו מאמין שהשי"ת בעל הבית, ובדיבורו מסלק את השכינה (הגר"מ אליהו שליט"א בהסכמה).

* השיחות המתנהלות בבית הכנסת נהפכות להיות ענון, וענן זה חוסם בפני התפילה שלא תעלה לשמים". (הגר"י זילברשטיין בהסכמה, משם רבנו צדוק הכהן מלובלין)

יהי רצון שנזכה לקבל על עצמינו שלא לדבר בבית הכנסת שיחת חולין ודברים בטלים. להתרחק ממחלוקת ושנאת חנם. נשוב אל ה' בכל לבבנו ונפשנו ותתקבלנה תפילותינו ברחמים וברצון, אמן.

יוזמה זו כ"כ חשובה וברוכה, שהרי אם על המדבר נאמר: "ואם שח - הוא חוטא וגדול עוונו מנשוא וגוערין בו". וש"ע קכ"ד) בודאי שאת **השותקים** יש מצוה לפרסם את שמותם ולעודד אחרים להצטרף למצוה יקרה זו.

לכן הנני מפרסם בזה את הרעיון הנפלא הזה.

אדרבה - זו הלכה למעשה, ועצה טובה. וכשם שאנו אומרים בתפילה: "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך", אין שום סיבה שלא נקבל על עצמנו לקיים מצות "ומקדשי תיראו".

וכבר ציינתי שהמקור לקבלה זו הינו בדברי בעל "**יסוד ושורש העבודה**" שהנהיג זאת.

בעל התניא גזר גזירה על פי חז"ל

"אהובי! אחי!"

אל נא תרעו רעים האוהבים ליזרם ושונאים ליצרם ואל יעשה אדם עצמו רשע, שעה אחת לפני המקום אשר בחר בה מכל היום להקהל ולעמוד לפניו בשעה זו שהוא עת רצון לפניו להתגלות לבוא אל המקדש מעט לפקוד שכנית כבודו השוק אתם בתוך טומאותם. ולהמצא לדורשיו ומבקשיו ומיחליו.

והמספר בצרכו - מראה בעצמו שהוא חפץ להתבונן ולראות בגילה כבוד מלכותו. ונעשה מרכבה טמאה!...

על כן שליחותיהו דרז"ל קא עבידנא לגזור גזירה שזה לכל נפש שלא ישיח שיחה בטילה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפילה. עד גמר הקדיש בתרא, שחרית ערבית ומנחה וכו'.

והעובר על זה בודן ישב על הארץ ויבקש מג' אנשים שיתירו לו ידיו של מעלה ושב ורפא לו!!!

י. מעשי הגדולים על קדושת הדיבור ומעלת התפילה והברכות

מעשה נפלא על חומר איסור הדיבור בבית הכנסת.

מספרים חסידים כי פעם אחת התווכח הרב הקדוש רב ייב"א ז"ל מאוסטראה עם הרב הקדוש ר' פנחס מקוריץ ז"ל באיזה איסור נכשלים יותר בדור הזה.

הרב ייב"א אמר שהאיסור הגדול ביותר עכשיו הוא מה שמדברים בבית הכנסת דברים בטלים בשעת התפילה.

ור' פנחס אמר שמכשול גדול יותר הוא מה שבנות ישראל העניות הולכות לבית ה"פריצים" הנכרים למכור להם עופות ודגים ושאר צרכי אוכל, כמו שהיה נהוג אז בעיר אוסטראה ועל ידי כך יש חשש שמא יבואו לידי ייחוד.

כל אחד מהצדיקים התעצם בדעתו והרבה בטענות והוכחות לבסס את דבריו והתאמץ להטות גם את דעת חבירו לדעתו.

לסוף הסכימו לפתוח אחד מחמשת חומשי תורה והפסוק שיפול מבטם ראשונה עליו יוכיח עם מי הצדק.

נזדמן להם חומש בראשית, פתחוהו וראו בסקירה ראשונה את הפסוק "הכזונה יעשה את אחותינו", ונמצאו דברי רבי פנחס קיימים.

אז אמר לו תיכף הרב ייב"א: נראה איך ר' יונתן בן עוזיאל מתרגם פסוק זה. הביטו בתרגום וראו שמתרגם כך: "לא יאי למהוי מתאמר בכנישתהון דישראל - ובתרגום ירושלמי: ובבתי מדרשיהון - דסאיבו לברתיה דיעקב". (תרגום: לא יאה שיאמר בבתי הכנסת ובבתי המדרש של ישראל שטימאו את בתו של יעקב אבינו).

הרי שכל חומר הדבר הוא שלא יבואו לדבר

ובבתי מדרשות של ישראל!

נמצא שצדקו שניהם בחינת 'אלו ואלו דברי אלקים ה'.

(ספורי חסידים, הרב זיון פרשת וישלח).

מעשה באור החיים הקדוש על הזהירות בברכות.

הגאון רבי **יוסף משאש** ע"ה רבה של חיפה סיפר מעשה ששמע

מזקננו הגאון המלאך רבי **רפאל אנקאווא** זיע"א רבה הראשי

של מארוקו בן העיר סאלי, עירו של **האור החיים הקדוש**

זיע"א, על רבי **חיים בן עטר**, זכותו תגן עלינו אמן.

ליהודי אחד ושמו **ישועה שושן** היתה אדמה פוריה עם שני

מעיינות ואילנות הנטועים בה, ואנשים רבים היו באים לנפוש,

ומתיירות זו התפרנס בכבוד רב.

ויהי היום שוד ושבר ארע לישועה כאשר יבשו שני המעיינות

וביום אחד אבדה פרנסתו. הלך האיש ובכה ויעצוהו חביריו

לילך לרבי **חיים בן עטר**, הלך עצוב ובוכה, והרב הושיט לו

כוס מים לשתות ולהשיב את נפשו.

שתה האיש וסיפר את אשר קרהו, ומיד ענה לו **האור החיים הקדוש**

עתה ידעתי!

ראה בני, כאשר שתית את המים לא ברכת ברכה ראשונה גם

לא אחרונה, ובשל הזלזול בברכות נענשת.

שאל האיש היש לי תקנה? אמר לו **הרחב"ע** אם תקבל על

עצמך להזהר בברכות ולהזהיר את הבאים אליך על הברכות,

ישובו המעיינות לנבוע כבראשונה.

ולמען לא תשכח את הדבר זכור את הפסוק (הדומה לשמך)

"ושאבתם מים **בששון** ממעיני **הישועה**" - אימתי ושאבתם

מים ממעינותיו של ישועה שושן?

בששו"ן! ראשי תיבות: ברכות שתיים שהכל ובורא נפשות. קיבל האיש על עצמו להזהר ולהזהיר על חיוב הברכות מבלי לגרוע ולהחסיר ומעינותיו שבו לנביעתם כבראשונה כברכת האו"ח הקדוש.

מי האיש החפץ חיים

מי האיש החפץ חיים - מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר: "מי רוצה לקנות סם חיים? שמע זאת רבי ינאי והתקרב אליו. אמר לו הרוכל: אינך זקוק לסם זה, לא אתה ולא שכמותך. ובכל זאת רצה רבי ינאי לדעת מהו סם החיים.

הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק "מי האיש החפץ חיים" מה כתיב בתריה "נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב" א"ר ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כא) "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו". א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם "זאת תהיה תורת המצורע" - תורת המוציא שם רע: (מדרש רבה ויקרא פרשה טז פסקה ב, מתורגם)

תפילת תמימים

מעשה באדם אחד שהיה מתחרט שלא קרא ולא שנה. פעם אחת היה עומד בבית הכנסת כיון שהגיע העובר לפני התיבה לקדושת השם הגביה את קולו ואמר ק' ק' ק' ה' צבאות. אמרו לו מה ראית שהגבהת קולך אמר להם לא זכיתי לא למקרא

ולא למשנה ועכשיו שניתנה לי רשות לא אגביה את קולי ותשוב נפשי עלי?? ולא יצאת אותה השנה ולא שינתה ולא שילשה עד שעלה אותו האיש מבבל לארץ ישראל, ועשאוהו שר החיל של קיסר. ומינאוהו ראש על כל בירניות שבא"י ונתנו לו מקום, ובנה עיר וישב שם וקראו לו קילוני לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות. מכאן אתה למד שלא ינהג אדם גאווה לפני המקום. שכל המתגאה לפניו, מתבזה וכה"א (ש"א ב) "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו". וכן אתה מוצא בדוד מלך ישראל שלא נהג עצמו בגאווה לפני המקום, אלא בזה עצמו לפניו כהדיוט להרבות כבודו של מקום. (מדרש רבה במדבר פרשה ד פסקה כ)

מנהיג צריך לקשט עצמו תחילה

מעשה ברבי חנינא בן אלעזר שהיה לו אילן נטוע בתוך שדהו ונופיו נוטות לשדה אחר בא אדם אחד וקבל לפניו ואמר אילנו של איש פלוני נוטה לתוך שדי אמר ליה לך ובוא למחר. אמר ליה כל הדינין הבאים לפניך מיד אתה פוסק ודיני אתה מאחר?? מה עשה רבי חנינא מיד שלח פועליו וקצץ את האילן שהיה בתוך שדהו ונוטה לשדה אחר. למחר בא אותו האיש לפניו לדין א"ל לבעל דינו צריך אתה לקוץ אותו א"ל ולמה אילן שלך ענפיו נוטין לשדה אחר? א"ל צא וראה כשם שאתה רואה את שלי כך עשה את שלך מיד הלך ועשה כך לפיכך כתיב "שופטים ושופטים", שלא יהא בשופט דבר של פסולת: (מדרש תנחומא שופטים פרק ג)

ומכאן יש ללמוד שהרבנים, הגבאים וראשי הקהל צריכים להיות הראשונים הזהירים ומשתדלים במצות מורא מקדש. וכאשר הם ישתקו בתפילה, כך יעשו כל הקהל אחריהם.

תפילת אבות בכוונה גדולה על הבנים

תנא דבי אליהו מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר והיו לו עשרה בנים מאשה אחת ששה זכרים וארבע נקבות ובכל יום היה מתפלל ומשתטח ומלחך עפר בלשונו כדי שלא יבא אחד מהם לידי עברה ולידי דבר מכוער, אמרו לא יצאת אותה שנה שלמה עד שבא עזרא והעלה הקב"ה את ישראל מבבל והעלה אותנו כהן ולא נכנס הכהן לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ובני בניו עד חמשים שנה ואחר כך נכנס לעולמו, ועליו הוא אומר "בטח בה' ועשה טוב". וכתוב "בטחו בה' עדי עד", ששני עולמות שלו שנאמר "כי ביה ה' צור עולמים", וכל הבוטחים בשמו באמת לא יבושו לעולם. וכן הוא אומר "ברוך הגבר אשר יבטח בה' וגו'", "והיה כעץ שתול על פלגי מים" וגו'. (ילקוט שמעוני תהלים - פרק לז - רמז תשכט)

כבוד בית הכנסת

מעשה בר' יעקב ברבי יקר שהיה מכבד בזקנו לפני ארון הקודש. (ספר חסידים)

מעלת הסבלנות

מעשה בחסיד אחד שהיה אחד מביישו ומדבר לו דברים רעים, אמרו לו הקהל נעשה לו נזיפה ונגזור עליו חרם, אמר להן אל תעשו. אמרו נעשה בשביל שלא יעשה לאחרים, אמר להם ממני תלמדו וכן תעשו, שאני סובל ואיני נותן לכם להתקוטט

בשביל כך, כשתשמעו את חרפתכם מני נבל כל היום מקול מחרף ומגדף אל תשימו לב לכל דבריו, הרי כתיב (במדבר יב ג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם", וכנגדו "לא קם נביא עוד כמשה" (דברים לד י), וכתיב (דברים יג ה) אחרי ה' [אלהיכם] תלכו, וכתיב (ישעי' מ"ב יד) "החשיתי מעולם אחריש אתאפק": (ספר חסידים)

לצערנו, קורה לא אחת שיש בביהכ"נ ויכוח ההופך למריבה לא נעימה. ממעשה זה נלמד כמה גדול הוא ערכו של האדם השותק ומכבה בסבלנותו את אש המריבה. אשריו ואשרי חלקו.

בנים מצילים את אביהם בקדיש

על תפילתם של בנים האומרים קדיש לעילוי נשמת הוריהם נלמד מהמעשה הבא:

מעשה ברבי עקיבא שהיה בבית הקברות ופגע באדם אחד שחור כפחם שהיה טעון עצים על כתפו ומרהיט בהן כסוס, גזר עליו רבי עקיבא והעמידו אמר ליה בני מה לך בעבודה קשה כזאת? אם עבד אתה ואדוניך נתן עליך עול כבד אני אפדאך ממנו ואוציאך לחירות, ואם אתה עני אני אעשירך. אמר לי הניחני אדוני, איני יכול לעמוד. אמר ליה מבני אדם אתה או מבני המזיקין אתה? אמר ליה מת אותו האיש ובכל יום ויום מוסרין אותו לחטוב עצים ונותנין אותו באש. אמר ליה, מה היתה מלאכתך בחינד? אמר ליה, גבאי המכס הייתי והייתי נושא פנים לעשירים והורג את העניים, ולא עוד אלא שבעלתי נערה מאורסה ביום הכפורים. אמר ליה, בני שמא תברח מאותן הממונין עליך אם יש לך תקוה. אמר ליה, אל תעכבני

שמה ירגזו עלי בעלי הפורענות ולאותו האיש אין לו תקנה ולא פדיון, אלא שמעתי מאותם הממונים שהיו אומרים לי אם היה לך בן שעומד בצבור ואומר **ברכו את יי' המבורך** היינו מתירין לך מן הפורענות ולאותו האיש אין לו בן אלא שהניח אשתו מעוברת ואיני יודע מה ילדה זכר או נקבה, ואם ילדה זכר מי ילמדנו תורה? אמר ליה, מה שמך? אמר ליה **עקיבא**, ושם אשתך אמר ליה שושמירה, ושם עירך? אמר ליה אלדוקה. באותה שעה נצטער עליו רבי עקיבא והיה הולך מעיר לעיר עד שהגיע לעירו ושאל היכן הוא ביתו, אמרו ישחקו עצמותיו בגיהנם. שאל על אשתו, אמרו ימח שמה וזכרה מן העולם. שאל על בנו, אמרו הרי הוא ערל שאפילו במצות מילה לא עסק. מיד תפס רבי עקיבא לבנו **ומל אותו והושיבו לפניו ללמוד תורה** ולא היה לומד, עד שישב עליו בתענית מ' יום. יצתה בת קול ואמרה על זה אתה מתענה, אמר הן, וקרא אל"ף ב"ת והוליכו לביתו **ולמדו ברכת המזון וקריאת שמע ותפלה** והעמידו והתפלל בצבור ואמר **ברכו את יי' המבורך**. באותה שעה התירוהו מן הפורענות ובא לו בחלום ואמר לרבי עקיבא תנוח דעתך בגן עדן שהצלתני מדינה של גיהנם. מיד פתח רבי עקיבא ואמר (ותהלים קלח ג), **"יי' שמך לעולם יי' זכרך לדור ודור"**: (ספר ראשית חכמה - פרק גדול בנים).

מענין הוא כמה התאמץ ר' עקיבא כדי להציל יהודי מעונשי הגיהנום, וכל זאת מבלי שיכיר את האיש (שלמרבה הפלא נודע ששמו ג"כ עקיבא). ואם כך עשה ר' עקיבא למי שאינו אביו, ואינו מכירו, על אחת כמה וכמה שצריך האומר קדיש על אחד מהוריו לומר זאת בזהירות ובכוונה גדולה.

תפילות לשמירת הלשון

מי שברך לבעל התוספות יום טוב שחיבר לברך את הנזהרים
מלדבר בבית הכנסת, התפילה חוברה במאורעות ת"ח – ת"ט,
לא תקום פעמיים צרה:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה
הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת
התפילה.

הקדוש ברוך הוא ישמרוהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה.
ויחולו עליו כל הברכות הכתובות בספר תורת משה רבינו ובכל
ספרי הנביאים והכתובים.

ויזכה לראות בנים חיים וקיימים ויגדלם לתורה לחופה ולמעשים
טובים

ויעבוד את השם א-לקינו תמיד באמת ובתמים ונאמר אמן.

תפילה לשמירת הלשון מבעל החפץ חיים ע"ה:

רבונו של עולם, יהי רצון מלפניך א-ל רחום וחנון שתזכני היום
ובכל יום לשמור פי ולשוני מלשון הרע ורכילות ומקבלתם. ואזהר
מלדבר אפילו על איש יחידי וכל שכן מלדבר על כלל ישראל
או על חלק מהם. וכל שכן מלהתרעם על מדותיו של הקב"ה.

ואזהר מלדבר דברי שקר, חנופה, ליצנות, מחלוקת, כעס,
גאווה, אונאת דברים, הלבנת פנים וכל דברים אסורים.

וזכני שלא לדבר כי אם הצריך לענני גופי או נפשי ושיהיו כל
מעשי לשם שמים.

תפילת רבי נחמן מברסלב (לקוטי תפילות תפילה ל"ח)

"ויהיה נמשך עלי קדושת התפילין ושרשם העליון בקדושתך
העליונה, עד שאזכה לדבקות גדול באלקי באמת על ידי
מצות תפילין.

ולא אסיח דעתי מן התפילין לעולם ולא אדבר שום שיחה
בטילה בעת שאני מוכתר בכתרי דמלכא עלאה".

תפילה על ביטול הכעס והמחלוקת

כתב בעל "זך ונקי" המקובל רבי יוסף כנאפו זיע"א

"ואני נהגתי שבכל ליל שבת קודש אחר גמר ערבית עומד לפני
היכל הקודש שבו ספר התורה ומתפלל לשם ברוך הוא ואומר:
"ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ביום שבת קודש.

ריבוננו של עולם

ידוי רצון מלפניך שתצילנו מכל כעס ומכל מחלוקת ומכל יגון
ואנחה, ומכל עצבות ומכל חילול השבת חס ושלום.

וזתן לי נחת רוח, לסבול כל מעעסי ומקניטי לכבוד שמך
הקדוש, אמן כן יהי רצון".

צוואת רבי אליעזר הגדול

"בני, כשתכנס לפני יוצרך תכנס באימה וביראה וכשאתה מתפלל
דע לפני מי אתה עומד..."

בני אל תשיח שום שיחה בבית המדרש והט אונך ושמע דברי
חכמים".

